

**T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**ERGENLİK DÖNEMİNDE MÜKEMMELİYETÇİLİK VE ÖZYETERLİK
DUYGUSUYLA EBEVEYNLİK STİLLERİ VE MÜKEMMELİYETÇİLİĞİ
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gizem KOÇ

Psikoloji Anabilim Dalı

Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı

HAZİRAN 2022

**T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**ERGENLİK DÖNEMİNDE MÜKEMMELİYETÇİLİK VE ÖZYETERLİK
DUYGUSUYLA EBEVEYNLİK STİLLERİ VE MÜKEMMELİYETÇİLİĞİ
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Gizem KOÇ
191287036**

Psikoloji Anabilim Dalı

Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Fatma Yeşim CAN

HAZİRAN 2022

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek Lisans Tez Onay Formu

Enstitümüz, Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı 191887036 numaralı öğrencisi Gizem Koç'un "Ergenlik Döneminde Mükemmeliyetçilik ve Özyeterlik Duygusuyla Ebeveynlik Stilleri Ve Mükemmeliyetçiliği Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" adlı tez çalışması Enstitümüz Yönetim Kurulunun 30.06.2022 tarihinde oluşturduğu jüri tarafından **oy birliği** ile Yüksek Lisans Tezi olarak **kabul** edilmiştir.

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

- 1) **Tez Danışmanı:** Doç. Dr. Fatma Yeşim CAN
- 2) **Jüri Üyesi :** Dr. Öğr. Üyesi Hakan DUMAN
- 3) **Jüri Üyesi:** Dr. Öğr. Üyesi Hasan DEMİRCİ

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Ergenlik Döneminde Mükemmeliyetçilik ve Özyeterlik Duygusuyla Ebeveynlik Stilleri ve Mükemmeliyetçiliği Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim (30/06/2022).

Gizem KOÇ

ÖNSÖZ

Tez araştırmamın her aşamasında bana yardımcı olan, lisansüstü eğitim sürecinde deneyimlerini paylaşan, destek veren, başarılı bir psikolog ve terapist olma yolunda bana örnek olan tez danışmanım ve değerli hocam Doç. Dr. Fatma Yeşim Can'a teőekkürlerimi sunarım.

Tez sürecim boyunca benimle birlikte sorunlarımı çözmeye çalışan, bana mentör olan, her zaman yüzümü güldüren sevgili meslektaşım ve arkadaşım Mehmet Özgün Yeşiltepe'ye desteği için teşekkür ederim.

Eğitim sürecim boyunca maddi-manevi desteklerini esirgemeyen, her zaman en iyi şekilde yanımda olan aileme bana inandıkları için teşekkür ederim.

Haziran 2022

Gizem KOÇ

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖNSÖZ	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	vii
ÇİZELGE LİSTESİ	viii
ÖZET	x
ABSTRACT	xi
1. GİRİŞ	1
1.1. Tezin Amacı.....	1
1.2. Literatür Araştırması.....	1
1.3. Hipotezler.....	2
2. GENEL BİLGİLER	5
2.1. Mükemmeliyetçilik.....	5
2.1.1. Mükemmeliyetçilik Kavramı.....	5
2.1.2. Mükemmeliyetçiliğin Gelişimi ve Etkili Faktörler.....	7
2.1.3. Ergenlerde Mükemmeliyetçilik	11
2.1.4. Ebeveynde Mükemmeliyetçilik	13
2.2. Özyeterlik.....	14
2.2.1. Özyeterlik Kavramının Tanımı.....	14
2.2.2. Özyeterlik Kavramının Önemi	15
2.2.3. Özyeterliğin Kaynakları	15
2.2.3.1. Kişisel Deneyimler	15
2.2.3.2. Gözlenen Deneyimler	16
2.2.3.3. Sözlü İkna ve Teşvik	17
2.2.3.4. Fizyolojik ve Duygusal Etkenler.....	17
2.2.4. Sosyal Bilişsel Teori Kapsamında Özyeterlik	18
2.3. Ebeveynlik Stilleri ve Çocukta Özyeterlik	19
3. GEREÇ VE YÖNTEM	22
3.1. Araştırma Modeli	22
3.2. Evren ve Örneklem.....	22
3.3. Hipotezler.....	22
3.4. Veri Toplama Araçları.....	23
3.4. Verilerin Analizi.....	24
4. BULGULAR	25
4.1. Ebeveynlerin Demografik Bilgilerine Yönelik Bulgular.....	25
4.2. Ergenlerin Demografik Bilgilerine Yönelik Bulgular	27
4.3. Araştırma Değişkenlerine Yönelik Bulgular.....	28
4.4. Araştırma Hipotezlerine Yönelik Bulgular	30
4.4.1. “H1: Ebeveyn mükemmeliyetçiliği, aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları ile ilişkilidir.”	30
4.4.2. “H2: Ebeveyn mükemmeliyetçiliği çocuğun mükemmeliyetçiliği ile ilişkilidir”	33
4.4.3. “H3: Ebeveyn mükemmeliyetçiliği çocuğun özyeterliği ile ilişkilidir”... ..	35

4.4.4. “H4: Aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları çocuğun mükemmeliyetçiliği ile ilişkilidir”	37
4.4.5. “H5: Aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları çocuğun özyeterliği ile ilişkilidir”	39
4.5. Aracı Değişken Hipotezlerine İlişkin Bulgular	41
4.5.1. “H6: Ebeveynin aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları, ebeveyn mükemmeliyetçiliği ve çocuğun mükemmeliyetçiliği arasında aracı rol oynar”	42
4.5.2. “H7: Ebeveynin aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları, ebeveyn mükemmeliyetçiliği ve çocuğun özyeterliği arasında aracı rol oynar”	44
5. TARTIşMA VE SONUÇ	45
6. ÖNERİLER	50
KAYNAKLAR	51
EKLER	57
ÖZGEÇMİş	64

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
FMPS	: Frost Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği
H.	: Hipotez
HMPS	: Hewitt Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği
Örn.	: Örneğin
PARI	: Parental Attitude Research Instrument
s.	: Sayfa
SPSS	: Statistical Package for Social Sciences
Vb.	: Ve benzeri
Vd.	: Ve diğerleri

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 4.1: Annelerin Yaşına Yönelik Betimsel Analizi Sonuçları	25
Çizelge 4.2: Annelerin Eğitim Durumuna Yönelik Frekans Analizi Sonuçları.....	25
Çizelge 4.3: Annelerin Çalışma Durumuna Yönelik Frekans Analizi Sonuçları	25
Çizelge 4.4: Annelerin Medeni Durumuna Yönelik Frekans Analizi Sonuçları	26
Çizelge 4.5: Babaların Yaşına Yönelik Betimsel Analizi Sonuçları.....	26
Çizelge 4.6: Babaların Eğitim Durumuna Yönelik Frekans Analizi Sonuçları	26
Çizelge 4.7: Ailenin Aylık Gelir Durumuna Yönelik Frekans Analizi Sonuçları	26
Çizelge 4.8: Annelerin Çocuklarına Yönelik Betimsel Analizi Sonuçları	27
Çizelge 4.9: Ergenlerin Yaşına Yönelik Betimsel Analizi Sonuçları	27
Çizelge 4.10: Sınıf Durumuna Yönelik Frekans Analizi Sonuçları	27
Çizelge 4.11: Cinsiyet Durumuna Yönelik Frekans Analizi Sonuçları.....	27
Çizelge 4.12: Not Ortalamasına Yönelik Betimsel Analizi Sonuçları	28
Çizelge 4.13: Ergenlere Göre Okul Başarı Düzeyine Yönelik Frekans Analizi Sonuçları	28
Çizelge 4.14: Üniversite ve Bölüm Tercihlerinin Belli Olma Durumuna Yönelik Frekans Analizi Sonuçları	28
Çizelge 4.15: Annelere Yönelik Mükemmeliyetçilik Ölçeği Betimsel Analizi Sonuçları	28
Çizelge 4.16: Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği Betimsel Analizi Sonuçları	29
Çizelge 4.17: Ergenlere Yönelik Mükemmeliyetçilik Ölçeği Betimsel Analizi Sonuçları	29
Çizelge 4.18: Ergenlerde Yetkinlik Beklentisi Ölçeği Betimsel Analizi Sonuçları..	30
Çizelge 4.19: Ebeveyn Mükemmeliyetçiliği Alt Boyutlarının Aşırı Korumacı Annelik Üzerindeki Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları	30
Çizelge 4.20: Ebeveyn Mükemmeliyetçiliği Alt Boyutlarının Demokratik Davranma Ve Eşitlik Tanıma Üzerindeki Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları	31
Çizelge 4.21: Ebeveyn Mükemmeliyetçiliği Alt Boyutlarının Annenin Ev Kadınlığı Rolünü Reddetmesi Üzerindeki Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları	31
Çizelge 4.22: Ebeveyn Mükemmeliyetçiliği Alt Boyutlarının Aile İçi Çatışma (Karı- Koca Geçimsizliği) Üzerindeki Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları	32
Çizelge 4.23: Ebeveyn Mükemmeliyetçiliği Alt Boyutlarının Sıkı Disiplin Üzerindeki Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları.....	33
Çizelge 4.24: Ebeveyn Mükemmeliyetçiliği Alt Boyutlarının Ergen Olumlu Mükemmeliyetçiliği Üzerindeki Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları	33

Çizelge 4.25: Ebeveyn Mükemmeliyetçiliği Alt Boyutlarının Ergen Olumsuz Mükemmeliyetçiliği Üzerindeki Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları	34
Çizelge 4.26: Ebeveyn Mükemmeliyetçiliği Alt Boyutlarının Ergenin Akademik Yetkinlik Beklentisi Üzerindeki Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları	35
Çizelge 4.27: Ebeveyn Mükemmeliyetçiliği Alt Boyutlarının Ergenin Duygusal Yetkinlik Beklentisi Üzerindeki Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları	35
Çizelge 4.28: Ebeveyn Mükemmeliyetçiliği Alt Boyutlarının Ergenin Sosyal Yetkinlik Beklentisi Üzerindeki Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları	36
Çizelge 4.29: Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Alt Boyutlarının Ergen Olumlu Mükemmeliyetçiliği Üzerindeki Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları	37
Çizelge 4.30: Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Alt Boyutlarının Ergen Olumsuz Mükemmeliyetçiliği Üzerindeki Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları	38
Çizelge 4.31: Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Alt Boyutlarının Akademik Yetkinlik Beklentisi Üzerindeki Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları	39
Çizelge 4.32: Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Alt Boyutlarının Duygusal Yetkinlik Beklentisi Üzerindeki Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları	40
Çizelge 4.33: Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Alt Boyutlarının Sosyal Yetkinlik Beklentisi Üzerindeki Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları	41
Çizelge 4.34: Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Ebeveyn Olumlu Mükemmeliyetçiliği ve Ergen Olumlu Mükemmeliyetçiliği Arasındaki Aracı Rolüne İlişkin Aracı Değişken Analizi Sonuçları.....	42
Çizelge 4.35: Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Ebeveyn Olumlu Mükemmeliyetçiliği ve Ergen Olumsuz Mükemmeliyetçiliği Arasındaki Aracı Rolüne İlişkin Aracı Değişken Analizi Sonuçları.....	42
Çizelge 4.36: Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Ebeveyn Olumsuz Mükemmeliyetçiliği ve Ergen Olumsuz Mükemmeliyetçiliği Arasındaki Aracı Rolüne İlişkin Aracı Değişken Analizi Sonuçları.....	43
Çizelge 4.37: Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Ebeveyn Olumsuz Mükemmeliyetçiliği ve Ergen Duygusal Yetkinlik Beklentisi Arasındaki Aracı Rolüne İlişkin Aracı Değişken Analizi Sonuçları.....	44

ERGENLİK DÖNEMİNDE MÜKEMMELİYETÇİLİK VE ÖZYETERLİK DUYGUSUYLA EBEVEYN STİLLERİ VE MÜKEMMELİYETÇİLİĞİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

ÖZET

Ergenlik dönemi, pek çok fiziksel, sosyal, psikolojik değişimin gerçekleştiği ve bireyin kendilik değerine ilişkin sorgulama süreçleri yaşadığı bir dönemdir. Bu dönemde kişide meydana gelen gelişim ve değişimlerin ele alınması, yetişkinlikle ilgili olarak yapılacak çalışmalar için önemli bir temel oluşturmaktadır. Mükemmeliyetçilik, özellikle akademik hedefler nedeniyle bu dönemde ön plana çıkmaktadır. Özyeterlik ise yetişkinliğe giden bu karmaşık süreçte oldukça önemli bir kavram olarak ele alınmaktadır. Bu çalışmanın amacı, ergenlerde mükemmeliyetçilik ve özyeterlik düzeyinin, ebeveyn stilleri ile ebeveynde mükemmeliyetçilik ile ilişkisini incelemektir. Bu amaç kapsamında çalışmada mükemmeliyetçilik, özyeterlik ve çocuk yetiştirme stillerinin ilgili literatür ışığında açıklamasına yer verilmiştir. Çalışmada, 200 anne-ergen çiftinden veri toplanmıştır. Veriler Anne Bilgi Formu, Olumlu ve Olumsuz Mükemmeliyetçilik Ölçeği, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği, Kişisel Bilgi Formu, Ergenlere Yönelik Olumlu ve Olumsuz Mükemmeliyetçilik Ölçeği, Ergenlerde Yetkinlik Beklentisi Ölçeği aracılığıyla elde edilmiştir. Verilerin analizinde SPSS programı kullanılmıştır. Araştırma sonuçları, çalışmaya konu olan değişkenler arasında anlamlı ilişkiler olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: *Ebeveyn stilleri, Ergenlik, Mükemmeliyetçilik, Özyeterlik*

**INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN
PERFECTIONISM AND SENSE OF SELF-EFFICACY IN
ADOLESCENCE AND PARENTING STYLES AND PERFECTIONISM IN
PARENTS**

ABSTRACT

Adolescence is a period in which many physical, social and psychological changes occur and the individual experiences questioning processes regarding his/her self-worth. Addressing the development and changes that occur in the person during this period constitutes an important basis for research on adulthood. Perfectionism comes to the fore in adolescence, especially due to academic goals. Self-efficacy is considered as a very important concept in this complex process leading to adulthood. The aim of this study is to examine the relationship between perfectionism and self-efficacy in adolescents, parenting styles and parental perfectionism. Within the scope of this purpose, the explanation of perfectionism, self-efficacy and parenting styles in the light of the literature is included in the study. In the study, data were collected from 200 mother-adolescent couples. The data were obtained through the Mother Information Form, the Positive and Negative Perfectionism Scale, the Parental Attitude Research Instrument, the Personal Information Form, the Positive and Negative Perfectionism Scale for Adolescents, and the Adolescent Competence Expectation Scale. SPSS program was used in the analysis of the data. The results of the research show that there are significant relationships between the variables that are the subject of the study.

Keywords: *Parenting styles, Adolescence, Perfectionism, Self-efficacy*

1. GİRİŞ

1.1. Tezin Amacı

Bu çalışmanın amacı ergenlerdeki özyeterlik algısının ve mükemmeliyetçiliğin şekillenmesinde mükemmeliyetçiliğin ve buna bağlı olarak da ebeveynlerin uyguladığı çocuk yetiştirme stillerinin ne düzeyde kaynak olduğunu saptamaktır. Çalışmada bu amaç doğrultusunda ebeveynlik tutumlarının ve ebeveyn mükemmeliyetçiliğinin ergenlik dönemindeki mükemmeliyetçilik ve özyeterlik duygusuna olan etkisi araştırılmıştır. Bu amaca yönelik olarak anne-ergen çiftlerine anket uygulaması yapılmıştır. Ankette annelere mükemmeliyetçilik seviyeleri, aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları ile ilgili sorular sorulmuş, ergenlere ise mükemmeliyetçilik seviyeleri ve özyeterlikleri ile ilgili sorular sorulmuştur. Elde edilen veriler, oluşturulan hipotezler doğrultusunda incelenmiştir.

1.2. Literatür Araştırması

Mükemmeliyetçilik, Hollender'a (1978) göre "durumun gerektirdiği yüksek nitelikli verimi kendisinden ve başkalarından talep etme eğilimi" biçiminde ifade edilmektedir. Özyeterlilik ise, Bandura (1986) tarafından geliştirilen ve insanların sahip oldukları bilgi ve becerileri geliştirebilmeleri ve kaliteli bir yaşam geçirebilmeleri için kendi yeterliliklerinin nasıl oluşturulması gerektiğini, bireyde kendine güvenin nasıl oluşturulabileceğini araştıran sosyal bir öğrenme kuramıdır. Bireyler hayatlarında bazı davranışları yapmaya karar verirler ve bazı aktivitelerde bulunurlar. Bu davranışlarda bulunmaya karar verirlerken de kendi yeterlik algılarına göre hareket ederler. Çünkü bireyler kendi kapasitelerini aşan etkinliklerden kaçınırlar. Bu nedenle kişilerin yeterliklerini görmeleri önemlidir.

Kendilerini yeterli olarak algılayan bireyler kapasitelerini zorlayacak etkinliklere rahatlıkla katılır. Bunun aksine, kendi yeterlik inançları zayıf olan bireyler birçok önemli deneyimi yaşama şansından mahrum kalabilirler. Eğitim alanında yapılan araştırmalara bakıldığında özyeterlik inancı yüksek olarak belirlenen öğretmenlerin, özyeterlik inancı düşük olarak belirlenen öğretmenlere göre öğrencilerine karşı daha

ilgili oldukları görülmüştür. Bunun yanı sıra, öğretimi daha etkili hale getirmek için farklı yöntemler kullandıkları, buna karşılık öğrencilerin de öğretmenlerinin aktardığı bilgileri öğrenmek için daha fazla çaba sarf ettikleri ve sorumluluk aldıkları tespit edilmiştir. Bu bilgiler ışığında, öğretmenlerin özyeterlik algısı ile eğitim-öğretim kalitesi arasında olumlu bir ilişki olduğu söylenebilir (Pajares, 1992, s. 307). Başka bir deyişle özyeterlik inancının, bireyin motivasyonunu artırmasında ve dolayısıyla kesin başarıya ulaşmasında önemli bir temel oluşturduğu söylenebilir. Bunun sebebi; kişilerin davranışları istedikleri gibi sonuçlanmadıkça, güçlüklerle göğüs germe isteklerinin daha az olmasıdır (Pajares, 2002, s. 117). Bu bilgiler doğrultusunda hangi konuda olursa olsun özyeterlik inancı yüksek bulunan kişiler, eylemin sonucuna en kısa zamanda ulaşırlar. Bunun nedeni, özyeterlik inancı yüksek olan bireylerin karşılaştıkları sorunların üstesinden kolaylıkla gelebilmeleridir (Altunçekiç, Yaman, & Koray, 2005, s. 94).

Ergenlik dönemi, gençlerin birçok fiziksel, sosyal ve psikolojik değişim yaşadıkları, kendilik değerleri/ kimlikleri ile ilgili sorgulamalara girdikleri bir dönem olarak belirtilmektedir. Bu dönemde arkadaş ve diğer sosyal çevrenin (öğretmenler gibi) ergenin kimlik oluşumuna etkisi büyük olmakla birlikte ailenin kritik önemi de devam etmektedir. Aile içinde özellikle annenin çocuğun tüm gelişimsel dönemlerinde etkisi de alan yazında birçok farklı araştırmada vurgulanmıştır. Bu araştırmada ergenlerde mükemmeliyetçilik ve özyeterlik algısı ve bu değişkenler ile ilişkili olan anne mükemmeliyetçiliği ve ilişkili ebeveynlik stilleri incelenmiştir.

1.3. Hipotezler

Araştırma hipotezleri aşağıdaki gibidir:

H1: Ebeveyn mükemmeliyetçiliği, aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları ile ilişkilidir.

H2: Ebeveyn mükemmeliyetçiliği çocuğun mükemmeliyetçiliği ile ilişkilidir.

H3: Ebeveyn Bu çalışmanın amacı ergenlerdeki özyeterlik algısının ve mükemmeliyetçiliğin şekillenmesinde mükemmeliyetçiliğin ve buna bağlı olarak da ebeveynlerin uyguladığı çocuk yetiştirme stillerinin ne düzeyde kaynak olduğunu saptamaktır. Çalışmada bu amaç doğrultusunda ebeveynlik tutumlarının ve ebeveyn mükemmeliyetçiliğinin ergenlik dönemindeki mükemmeliyetçilik ve özyeterlik

duygusuna olan etkisi araştırılmıştır. Bu amaca yönelik olarak anne-ergen çiftlerine anket uygulaması yapılmıştır. Ankette annelere mükemmeliyetçilik seviyeleri, aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları ile ilgili sorular sorulmuş, ergenlere ise mükemmeliyetçilik seviyeleri ve özyeterlilikleri ile ilgili sorular sorulmuştur. Elde edilen veriler, oluşturulan hipotezler doğrultusunda incelenmiştir.

Mükemmeliyetçilik, Hollender'a (1978) göre "durumun gerektirdiği yüksek nitelikli verimi kendisinden ve başkalarından talep etme eğilimi" biçiminde ifade edilmektedir. Özyeterlilik ise, Bandura (1986) tarafından geliştirilen ve insanların sahip oldukları bilgi ve becerileri geliştirebilmeleri ve kaliteli bir yaşam geçirebilmeleri için kendi yeterliliklerinin nasıl oluşturulması gerektiğini, bireyde kendine güvenin nasıl oluşturulabileceğini araştıran sosyal bir öğrenme kuramıdır. Bireyler hayatlarında bazı davranışları yapmaya karar verirler ve bazı aktivitelerde bulunurlar. Bu davranışlarda bulunmaya karar verirlerken de kendi yeterlik algılarına göre hareket ederler. Çünkü bireyler kendi kapasitelerini aşan etkinliklerden kaçınırlar. Bu nedenle kişilerin yeterliliklerini görmeleri önemlidir.

Kendilerini yeterli olarak algılayan bireyler kapasitelerini zorlayacak etkinliklere rahatlıkla katılır. Bunun aksine, kendi yeterlik inançları zayıf olan bireyler birçok önemli deneyimi yaşama şansından mahrum kalabilirler. Eğitim alanında yapılan araştırmalara bakıldığında özyeterlilik inancı yüksek olarak belirlenen öğretmenlerin, özyeterlilik inancı düşük olarak belirlenen öğretmenlere göre öğrencilerine karşı daha ilgili oldukları görülmüştür. Bunun yanı sıra, öğretimi daha etkili hale getirmek için farklı yöntemler kullandıkları, buna karşılık öğrencilerin de öğretmenlerinin aktardığı bilgileri öğrenmek için daha fazla çaba sarf ettikleri ve sorumluluk aldıkları tespit edilmiştir. Bu bilgiler ışığında, öğretmenlerin özyeterlilik algısı ile eğitim-öğretim kalitesi arasında olumlu bir ilişki olduğu söylenebilir (Pajares, 1992, s. 307). Başka bir deyişle özyeterlilik inancının, bireyin motivasyonunu arttırmasında ve dolayısıyla kesin başarıya ulaşmasında önemli bir temel oluşturduğu söylenebilir. Bunun sebebi; kişilerin davranışları istedikleri gibi sonuçlanmadıkça, güçlülere göğüs germe isteklerinin daha az olmasıdır (Pajares, 2002, s. 117). Bu bilgiler doğrultusunda hangi konuda olursa olsun özyeterlilik inancı yüksek bulunan kişiler, eylemin sonucuna en kısa zamanda ulaşırlar. Bunun nedeni, özyeterlilik inancı yüksek olan bireylerin karşılaştıkları sorunların üstesinden kolaylıkla gelebilmeleridir (Altunçekiç, Yaman, & Koray, 2005, s. 94).

Ergenlik dönemi, gençlerin birçok fiziksel, sosyal ve psikolojik değişim yaşadıkları, kendilik değerleri/ kimlikleri ile ilgili sorgulamalara girdikleri bir dönem olarak belirtilmektedir. Bu dönemde arkadaş ve diğer sosyal çevrenin (öğretmenler gibi) ergenin kimlik oluşumuna etkisi büyük olmakla birlikte ailenin kritik önemi de devam etmektedir. Aile içinde özellikle annenin çocuğun tüm gelişimsel dönemlerinde etkisi de alan yazında birçok farklı araştırmada vurgulanmıştır. Bu araştırmada ergenlerde mükemmeliyetçilik ve özyeterlik algısı ve bu değişkenler ile ilişkili olan anne mükemmeliyetçiliği ve ilişkili ebeveynlik stilleri incelenmiştir

Araştırma hipotezleri aşağıdaki gibidir:

H1: Ebeveyn mükemmeliyetçiliği, aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları ile mükemmeliyetçiliği çocuğun özyeterliği ile ilişkilidir.

H4: Aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları çocuğun mükemmeliyetçiliği ile ilişkilidir.

H5: Aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları çocuğun özyeterliği ile ilişkilidir.

H6: Ebeveynin aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları, ebeveyn mükemmeliyetçiliği ve çocuğun mükemmeliyetçiliği arasında aracı rol oynar.

H7: Ebeveynin aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları, ebeveyn mükemmeliyetçiliği ve çocuğun özyeterliği arasında aracı rol oynar.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Mükemmeliyetçilik

Çalışmanın bu kısmında, mükemmeliyetçiliğin kavramsal ve kuramsal çerçevesine yer verilmektedir. Mükemmeliyetçiliğin tanımı, gelişimi, etkilendiği faktörler değerlendirilmiştir. Mükemmeliyetçiliğin gelişimi çerçevesinde literatürde gerçekleştirilen araştırmalar ışığında mükemmeliyetçilik türleri de ele alınmıştır. Araştırma amacıyla bağlantılı olarak ebeveynlerde ve ergenlerde mükemmeliyetçilik de açıklanmıştır.

2.1.1. Mükemmeliyetçilik Kavramı

“Mükemmel” terimi, herhangi bir kusurdan arınmış bir varlığı ifade etmektedir ve bu standarda ulaşmak için çabalayanlara da mükemmeliyetçi adı verilmektedir. Yine de literatürde mükemmeliyetçiliği tanımlamanın standart bir yolunun olmadığı görülmektedir (Ashby, Slaney, Noble, Gnilka, & Rice, 2012; Hill, Witcher, Gotwals, & Leyland, 2015). Bu da bir bireyi tam olarak neyin mükemmeliyetçi yaptığını belirlemenin zor olduğu anlamına gelmektedir (Shafran, Cooper, & Fairburn, 2002). Mükemmeliyetçiliğin doğası, önceki araştırmacılar tarafından sıklıkla tartışılmış bir konudur. İlk olarak, mükemmeliyetçiliğin bir özellik eğilimi mi yoksa bir durum olarak mı anlaşılması gerektiği tartışılmaktadır. Özellik mükemmeliyetçiliği, zaman içinde istikrarlı olan daha kalıcı bir özelliği ifade ederken, durum mükemmeliyetçiliği, bireyin bilinçli kontrolüne sahip olduğu daha değişken bir versiyonu ifade etmektedir (Eusanio, Thomson, & Jaque, 2014). İkinci olarak, mükemmeliyetçiliğin kategorik bir yapı olup olmadığı, yani sadece iki boyutu olup olmadığı tartışılmaktadır; normal (olumlu) ve nevrotik (negatif) (Hamachek, 1978) veya hem olumlu hem de olumsuz çeşitli boyutlardan oluşan çok boyutlu bir yapı olduğu konusu literatürde sıklıkla ele alınmıştır (Hewitt P. L., Flett, Besser, Sherry, & McGee, 2003).

Son olarak, mükemmeliyetçiliğin uyumsuz olduğu kadar uyumlu bir biçimde de gerçekten var olup olmadığı tartışılmaktadır (Hewitt & Flett, 1991). Greenspon

(2000) gibi araştırmacılar, mükemmeliyetçiliğın herhangi bir olumlu biçiminin varlığını sorgulamışlardır. Mükemmeliyetçiliğın tam olarak ne olduğunu tanımlamak için araştırmacılar bir dizi terime atıfta bulunmuşlardır. Bunlar eğilim, aşırı çabalama, bilişsel önyargı, yapı, özellik, kişilik eğilimi, kişilik özelliği ve çok boyutlu kişilik özelliğidir (Flett, Hewitt, & Dyck, Self-oriented perfectionism, neuroticism and anxiety, 1989; Slaney, Rice, Mobley, Trippi, & Ashby, 2001; Randles, Flett, Nash, McGregor, & Hewitt, 2010; Haase, Prapavessis, & Glynn Owens, 2013; Hewitt P. L., Flett, Besser, Sherry, & McGee, 2003; Scott, Yap, Francis, & Schuster, 2014; Damian, Stoeber, Negru, & Baban, 2013; Frost, Marten, Lahart, & Rosenblate, 1990). Mükemmeliyetçilik literatüründe standardizasyon eksikliği görüldüğünde, mükemmeliyetçiliğın “tam tanımlanmamış ve yeterince anlaşılmamış bir fenomen” olarak tanımlanması anlaşılabilir bir durumdur (Shafran, Cooper, & Fairburn, 2002, s. 774).

Temel olarak mükemmeliyetçilik, mükemmel olma arzusu olarak ifade edilmektedir ve mükemmeliyetçi bireyler için mükemmelden daha azı “kabul edilemez” olarak değerlendirilmektedir (Greenspon, 2008). Greenspon (2008) tarafından mükemmelliği elde etmekle ilişkili davranışın doğası da külfetli ve verimsiz olarak tanımlanmıştır. Bununla birlikte, diğer araştırmalar kendi içinde mükemmelliğe ulaşma arzusunun sağlığa tamamen zararlı olmayabileceğini ortaya koyduğundan, kendi başına değerlendirildiğinde bu açıklama yanlı olabilir. Ayrıca mükemmellik için çabalayanların sağlıklı ve uyumlu motivasyonunun olabileceği de belirtilmiştir. Mükemmellik için çabalamak, nihai başarıya ulaşma hedefi olan bir performansla sürekli zaman ve çaba harcamak olarak tanımlanabilir (Greenspon, 2014). Bu aynı zamanda, başarı peşinde koşma ve yüksek standartlara ulaşma konusunda son derece motive olduğu anlaşılan mükemmeliyetçilerin de temel bir hedefidir (Rice & Richardson, Classification challenges in perfectionism, 2014).

Mükemmellik için çabalamak, performansın artmasıyla, hatta belki de mükemmel bir performansla sonuçlanabilir (Stoeber, Harris, & Moon, 2007). Ancak Greenspon (2008), bunun mutlaka bir “mükemmeliyetçi” tarafından gerçekleştirilmeyebileceğini savunmaktadır. Mükemmeliyetçilik, mükemmelliği aramak yerine, ulaşılamaz standartlar arayan ve mükemmellikten daha azını kabul etmeyen kişiler olarak ifade edilmiştir. Bu nedenle ona göre mükemmeliyetçilik ancak sağlıksız ve uyumsuz olabilir. Mükemmelden daha az standartları kabul

edenler, bu nedenle mükemmeliyetçilerden temelde farklı görülmektedirler. Bu, olumlu ve sağlıklı bir mükemmeliyetçilik biçiminin var olduğunu iddia eden Stoeber ve Otto (2006) gibi araştırmacılar tarafından tartışılrsa da, Greenspon'un (2008) argümanı, mükemmeliyetçiliği yalnızca başarı arayışıyla ilgili olarak kavramsallaştırırken dikkatli olmayı önermektedir.

2.1.2. Mükemmeliyetçiliğin Gelişimi ve Etkili Faktörler

Hamachek (1978) tarafından yapılan ilk araştırmalar, iki kategorik biçimin var olduğunu öne sürerek mükemmeliyetçiliğin karmaşık doğasını biçimlendirmeye katkı sağlamıştır: normal mükemmeliyetçilik ve nevrotik mükemmeliyetçilik. Güncel literatürde bunlara uyarlanabilir mükemmeliyetçilik ve uyumsuz mükemmeliyetçilik de denmiştir, ancak Stoeber ve Otto'nun (2006) işaret ettiği gibi, bu formlar genellikle farklı etiketler altında sunulmaktadır. Ancak sonuçta aynı kavramlara atıfta bulunmaktadır. Son araştırmalar hala “sağlıklı” (normal) ve “sağlıksız” (nevrotik) mükemmeliyetçilik arasındaki bu temel ayrımı koruma eğilimindedir.

Normal mükemmeliyetçilik, mükemmeliyetçiliğin daha sağlıklı, daha uyumlu bir biçimi olarak kavramsallaştırılmış ve doğası gereği mükemmellik için çabalamaya daha yakın olarak değerlendirilmiştir. Normal mükemmeliyetçilerin hedefleri ve standartları daha gerçekçi ve ulaşılabilir niteliktedir. Başarıya ulaşmak için yüksek düzeyde motive olmalarına rağmen, normal mükemmeliyetçiler hem kişisel hem de çevresel kusurları ve sınırlamaları daha fazla kabul etmişler ve bu nedenle başarısızlık korkusu daha az söz konusu olmuştur (Blatt, 1995). Buna karşılık, nevrotik mükemmeliyetçilik, pek çok psikolojik rahatsızlık ile ilişkili uyumsuz bir biçim olarak kavramsallaştırılmıştır. Depresyon, obsesif kompulsif bozukluk, endişe ve panik bozukluklar bu psikolojik rahatsızlıklar arasında yer almaktadır (Blatt, 1995). Daha önce açıklandığı gibi, Greenspon'un (2014) mükemmeliyetçilik anlayışı bu nevrotik biçimle oldukça ilişkilidir. Normal mükemmeliyetçiler performanslarından bir zevk ve tatmin duygusu yaşayabilirken, nevrotik mükemmeliyetçiler tatmin elde edemeyen ve yüksek oranda başarısızlık korkusuyla hareket eden kişilerdir (Blatt, 1995).

Normal ve nevrotik mükemmeliyetçiler arasındaki farklılıklar Stoeber vd. (2007) tarafından incelenmiştir. Stoeber vd. (2007) sporcuların başarısızlık örneklerine karşı tepkilerini ölçmüştür. Başarısızlık, “her şey mükemmel gitmezse aşırı stresli

hissediyorum” gibi ifadelerle katılmanın gücüyle ölçülen, yarışmalar sırasında istenen standartların karşılanmadığı durumlar olarak kabul edilmiştir. Sonuçlar, Hamachek'in (1978) kategorik mükemmeliyetçilik görüşüyle uyumlu elde edilmiş ve hem uyumsuz hem de uyumlu bir grup olduğunu göstermiştir. Başarısızlığa karşı olumsuz tepkilerini kontrol edebilen ve özgüvenini koruyanların, kaygı gibi olumsuz sonuçları daha az yaşayanlar olduğu tespit edilmiştir. Başarısızlığa karşı olumsuz tepki verenler, artan kaygı ve sinirlilik seviyeleri yaşamışlardır. Bu nedenle, mükemmellik için çabalamanın kendisinin uyumsuz olmadığını, daha ziyade uyumsuz mükemmeliyetçiliği tanımlayan, başarısızlıklar veya kusurlarla ilgili endişe gibi bu olumsuz tepkilerin eşlik ettiğini öne sürmüşlerdir. Bu kaygılar olmadığında, mükemmellik için çabalamak daha olumlu bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu, en azından başarısızlığa verilen tepkilerle ilgili olarak, iki farklı mükemmeliyetçilik biçimi olduğunu göstermektedir.

Uyumlu mükemmeliyetçiler, kendileri için yüksek standartlar belirleyen ve yüksek başarılar için çabalayan, ancak uyumsuz mükemmeliyetçilerin yaptığı olumsuz öz değerlendirmeden yoksun olan kişilerdir. Yüksek standartlar arandığında ancak özdeğer başarıya bağlı olmadığında, mükemmeliyetçilik daha sağlıklı hale gelmekte ve daha az patolojik bir görünüm sergilemektedir (Burnam, Komarraju, Hamel, & Nadler, 2014). Uyarlanabilir mükemmeliyetçilik, erteleme eğiliminin azalması gibi faydalarla ilişkilendirilmiştir. Bunun nedeninin, uyumlu mükemmeliyetçilerin daha başarı odaklı, daha özgüvenli ve kendileri için belirledikleri hedeflerde daha çalışkan olmaları ve başarısızlıktan daha az korkmaları olduğu düşünülmektedir. Bunun yanında uyumsuz mükemmeliyetçiler başarısızlıktan kaçınmak için oldukça motive edilmişler (Greenspon, 2014) ve bu nedenle olumsuz bir performans ile sonuçlanabilecek tatsız veya zorlu görevleri erteleme olasılıkları daha yüksektir (Burnam, Komarraju, Hamel, & Nadler, 2014). Uyumlu mükemmeliyetçilerin, başarısızlıklar karşısında mağlup hissetmekten ziyade, başarısızlık deneyimlerinden sonra kendi yeteneklerini geliştirmek için beklentileri düzeylerini değiştirdikleri bulunmuştur (Hewitt & Flett, 2007).

Broman-Fulks vd. (2008), mükemmeliyetçiliği iki formda sınıflandırmak yerine, mükemmeliyetçiliğin bireysel farklılıklarını şiddet derecelerine göre anlamının daha doğru olduğunu, yani bazı formların diğerlerinden daha aşırı olduğunu öne sürmüşlerdir. Mükemmeliyetçiliği, doğası gereği olumlu ya da olumsuz olarak

görmek, çok keskin bir sınır olarak kabul edilmiş ve bir bireyin her ikisinin de unsurlarını taşıyabilecekleri ortaya konulmuştur. Bunun yerine, mükemmeliyetçiliği ölçmek için boyutsal bir yaklaşım önerilmiştir ve bu model günümüz araştırmacıları tarafından en yaygın şekilde kabul edilen model olmuştur (Lloyd, Schmidt, Khondoker, & Tchanturia, 2015).

Mükemmeliyetçiliğin çok boyutlu doğası, Frost vd. (1990) tarafından ele alınmıştır. Ölçek geliştirme çalışmaları sırasıyla Frost Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği (FMPS) ve Hewitt Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeğini (HMPS) geliştiren Hewitt ve Flett (1991) tarafından yapılmıştır. Halihazırda, mükemmeliyetçiliğin en yaygın olarak atıfta bulunulan tanımları bu iki makaledeki tanımlardır. Mükemmeliyetçiliğin en iyi, kusursuz olma çabasıyla karakterize edilen çok boyutlu bir özellik eğilimi olarak anlaşılabilirliğini öne sürülmüştür. Aşırı yüksek performans standartlarının belirlenmesi ve öz performansın aşırı eleştirel değerlendirilmesi bu eğilimi ifade eden temel unsurlardır. Ayrıca mükemmeliyetçiliğin uyum sağlayıcı ve uyumsuz unsurlarının yaşamın çeşitli alanlarında değişen derecelerde ortaya çıkabileceğini öne süren kanıtlar elde edilmiştir (Stoeber & Otto, 2006; Stoeber, Harvey, Almeida, & Lyons, 2013).

Mükemmeliyetçiliğin doğasını daha iyi anlamak için gelişimine katkıda bulunan olası faktörleri incelemek önem taşımaktadır. Mükemmeliyetçiliğin, özellikle erken çocukluk döneminde ebeveyn-çocuk ilişkisinin bir sonucu olarak, yaşam boyunca sürekli olarak geliştiği düşünülmektedir. Özellikle otoriter ebeveyn tarzı, çocuklarda daha yüksek mükemmeliyetçilik ile ilişkilendirilmiştir. Bu ebeveynlik tarzı, sıkı kontrol, düşük özen, sıcaklık ve sorgusuz itaat talebi ile karakterize edilmektedir. Otoriter ebeveynlerin kontrol edici doğası nedeniyle, çocuklarının akademik olarak diğer çocuklara göre daha iyi olma eğiliminde oldukları bulunmuştur. Bunun sonucu, çoğunlukla işlevsiz bir biçimde daha mükemmeliyetçi olma eğilimi olmuştur (Sands, Craddock, & Church, 2009). Kabulün şartlı olduğu ortamlarda yetiştirildiklerinde, hassas veya güvensiz çocukların mükemmeliyetçi düşünceye karşı özellikle savunmasız oldukları tespit edilmiştir (Greenspon, 2000).

Ebeveynlerinin kendilerinden beklentilerini karşılayamadıklarında eleştirilen çocuklar, başarısızlıkları içselleştirme ve olumsuz öz değerlendirme yapma riski altındadır. Çocuklar ebeveynlerinin mükemmeliyetçiliğini gözlemlediklerinde ve onları taklit etmeye çalıştıklarında, özellikle de sürekli olarak buna maruz

kaldıklarında mükemmeliyetçi eğilimler de gelişebilmektedir (Damian, Stoeber, Negru, & Baban, 2013).

Mükemmeliyetçiliğin gelişmesinde çevresel etki unsurları da vardır. Günümüz kültüründe, çalışanlardan performans mükemmelliği ve yüksek başarılar beklenmektedir (Özbilir, Day, & Catano, 2015). Özellikle yüksek standartlar ve başarı gerektiren profesyonel kariyerlerde mükemmeliyetçi düşünceden kaçınmak zordur (Rice & Richardson, 2014). Bir araştırmada, sporcuların aşırı mükemmeliyetçi kişiliklere sahip oldukları ve mükemmelliğe ulaşma konusunda neredeyse özel bir odaklanmaya sahip oldukları bulunmuştur (Flett & Hewitt, 2005).

Yapının doğasıyla ilgili olarak Greenspon (2014), mükemmeliyetçiliği doğası gereği olumsuz olan bilişler dizisi olarak tanımlamaktadır. Gerçek mükemmelliğin elde edilemez olduğu düşünüldüğünde, mükemmellik arayışının sadece bir kişinin başarısına müdahale eden bir yük olduğu düşüncesi akla gelmektedir. Hecht (2013) de mükemmeliyetçiliğin aşırıya kaçan amaç ve motivasyonlardan oluştuğunu öne sürerek benzer bir görüş ortaya koymuştur. Kişisel gelişim için çaba sarf etmek sağlıklı ve motive edici olarak kabul edilse de, bir mükemmeliyetçide buna benlik ve ulaşılamaz standartlar arasında sürekli karşılaştırmalar eşlik eder. Bu, kişinin performansında kusurlar ve başarısızlıklar bulmasının neredeyse kaçınılmaz hale geldiği ve umutsuzluk ile kendini suçlama duygularıyla karşı karşıya kaldığı anlamına gelmektedir (Hecht, 2013).

Bir araştırmada, birini mükemmeliyetçi yapan özellikler, mükemmeliyetçiliğin bir sonucu olarak ortaya çıkan ilişkili olumsuz davranışlar ve zararlı sonuçlarla ilgili olarak tespit edilmiştir. Mükemmeliyetçiliğin tipik olduğu düşünülen olumsuz davranışları arasında, gerçekçi olamayacak kadar yüksek olma eğiliminde olan belirlenmiş standartlara ulaşılmasına aşırı öz değer verilmesi; algılanan başarısızlıklar üzerinde derin düşünme ve genelleme yapma, hatalara güçlü bir şekilde dikkat etme ve herhangi bir geri bildirimini kritik veya olumsuz olarak yorumlama eğilimi (Randles, Flett, Nash, McGregor, & Hewitt, 2010); dikkatli bir önyargı nedeniyle başarı örneklerini reddetme (Howell, ve diğerleri, 2016) ve öz performansta algılanan eksiklikler nedeniyle yüksek özeleştiri yapma bulunmaktadır (Stoeber, Harvey, Almeida, & Lyons, 2013; Stoeber & Otto, 2006; Shafran, Cooper, & Fairburn, 2002).

2.1.3. Ergenlerde Mükemmeliyetçilik

Ergenlik döneminde mükemmeliyetçilik ele alınırken, bu dönemin benzersiz gelişim bağlamını ve bunun sonucunda ortaya çıkan mükemmeliyetçiliğin erken çocuklukta veya sonraki yetişkinlikte görülenden farklı bir şekilde ifade edilme potansiyelini dikkate almak gerekmektedir. Bu noktada bağlanma stillerinin konuyla ilişkisi ön plana çıkmaktadır. Bağlanma stili geleneksel olarak bebeklikten yetişkinliğe kadar kalıcı bir yapı olarak görülmüştür, ancak bu varsayım Allen ve Manning (2007) tarafından sorgulandığında bağlanma stiline değişim gösterebileceği saptanmıştır. Küçük çocuklardan farklı olarak, ergenlerin kimlerle ilişki kuracakları konusunda daha fazla seçim yapma yeteneğine sahip oldukları ve akran ilişkilerine öncekinden daha fazla önem verdikleri ergenlik sosyal bağlamını yansıtan araştırmalar, akranların “küçük” bağlanma figürleri olarak rolünü ortaya koymaktadır (Allen & Manning, 2007).

Bunun yanında bağlanma sisteminin bebeklikten ergenliğe temel bir dönüşüm geçirdiği, ergenlerin bebelere kıyasla hayatta kalmaya yönelik daha az tehditle karşılaştığı, ancak duygulanım düzenlemesi için giderek artan bir şekilde bağlanma figürlerine dayanıldığı öne sürülmüştür. Ergenlikteki bağlanmanın niteliksel olarak bebeklik döneminden farklı olduğu ve sosyal destek, değişen güç dinamikleri, cinsiyet etkileri ve toplumsal beklentileri içeren çok daha karmaşık bir yapının söz konusu olduğu belirtilmiştir. Bu ergen bağlanma davranışı gibi ergenliğin birçok gelişimsel özelliği, gençlerin mükemmeliyetçiliği yetişkinlerden farklı bir şekilde ifade etmelerine yol açmaktadır. Örneğin yüksek akademik beklentiler, gençlerin toplum tarafından akademik olarak başarılı olmanın önemi konusunda bilinçlendirilmesiyle birlikte, ergen yaşamının baskın bir özelliği haline gelmektedir. Dolayısıyla yüksek akademik beklentilerin ergenlerde mükemmeliyetçilik ile ilişkili olduğu yadsınamaz bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu duruma İskoçya’da “mükemmellik müfredatı” adlı bir müfredata bağlı biçimde eğitim verilmesi örneği gösterilebilir. Bu yüksek akademik standartlarla ilişkili olarak ergenlik döneminde elde edilen nitelikler, yükseköğretim kurumlarının sınavlarını kazanma gibi gelecekteki fırsatları etkileyebilmektedir. Bu nedenle ergenler, akademi bağlamında yüksek standartlar için çabalamanın önemine daha fazla uyum sağlamaktadırlar. Yüksek standartları yansıtan maddeler içeren bir mükemmeliyetçilik ölçümü (örneğin, “Okulda veya işte her zaman başarılı olmalıyım” veya “Her zaman tam

potansiyelimle çalışmalıyım”) ergenlerin akademik başarı bağlamındaki yüksek standartlara karşı hassasiyetlerini ortaya koymaktadır (Hewitt & Flett, 1991).

Bireyler yetişkinliğe geçtikçe ve akademik değerlendirme ile daha az karşılaştıkça bu hassasiyet azalmaktadır. Bu da bu tür maddelerin yetişkinler tarafından ergenlerden daha genel olarak yorumlanabileceği anlamına gelmektedir. Ergen bilişsel gelişimi sorunları bu popülasyondaki mükemmeliyetçiliğin ifadesini de etkileyebilmektedir. Bilişsel yetenekler yeterince olgunlaşana kadar, ergenler, yetişkinlerin aksine gereken muhakeme ve bilgi işleme yeteneklerinden yoksun olabilirler. Bu, verimsiz çalışma teknikleri gibi bir yetişkinden beklenenden daha az karmaşık stratejileri kullanmaları ile sonuçlanabilmektedir. Yine, ergenler kendi başlarına mükemmeliyetçi olmasalar da, nispeten olgunlaşmamış bilişsel süreçlerle (örneğin daha düşük bilgi işleme yetenekleri) belirli talepler (örneğin akademik sınavlar) onları belirli davranışlarda bulunmaya (örneğin okul materyallerini tekrar tekrar okuma, kontrol etme) yöneltebilmektedir. Bu tür davranışlar, belirli mükemmeliyetçilik kavramsallaştırmalarının yüksek oranda onaylanmasıyla yansıtılmaktadır (Hewitt & Flett, 1991). Kısaca, yüksek akademik beklentiler gibi durumlar nedeniyle mükemmeliyetçi olmayan ergenlerin ölçme araçlarından yüksek puanlar almaları beklenen bir durumdur.

Ergenlerin mükemmeliyetçiliği sadece yetişkinlerinkinden değil, aynı zamanda daha küçük çocuklarinkinden de farklı olabilmektedir. Örneğin, bazı mükemmeliyetçilik kavramsallaştırmaları, bir organizasyon veya düzen özelliği içermektedir (Frost, Marten, Lahart, & Rosenblate, 1990). Bu özellik çocuklarda, toplama (örneğin, özellikle temiz bir yatak odasını koruyan bir çocuk), oynama (örneğin, net kuralları olan oyunlara düşkünlük) veya sanatsal çabalar (örneğin, planlanmamış dağınık işlerden ziyade düzenli, ayrıntılı sanat eserleri) gibi davranışlarla ifade edilebilir. Ergenler, düzenin bu mükemmeliyetçilik özelliğini, örneğin fiziksel görünüm (örn. temiz makyaj yapmak) veya ders çalışmak (örn. kişisel olarak bir çalışma programı uygulamak) gibi farklı yollarla sergileyebilmektedirler. Bu nedenle, ergenlik döneminde mükemmeliyetçiliğin anlaşılabilmesi için bireyin yaşamındaki dönemsel koşullar göz önünde bulundurulmalıdır.

2.1.4. Ebeveynde Mükemmeliyetçilik

Ebeveynlik stillerinin mükemmeliyetçilik ile ilişkili olduğu literatürde pek çok araştırmada ortaya konulmuştur. Otoriter ebeveynliğin mükemmeliyetçiliğin gelişimindeki potansiyel rolüne odaklanan çalışmalar mevcuttur (Baumrind D. , 1991). Otoriter ebeveynlik tarzı, çocuğa karşı sert ve kontrol edici bir tutumla karakterize edilmektedir. Bu tarzı benimseyen ebeveynlerin çocuktan çok yüksek beklentileri, talepleri vardır ve genellikle çocuklarına karşı duyarlılıkları çok düşüktür. Otoriter ebeveynliğin psikolojik kontrol özelliklerinin, ergenlerin özerklik gelişimini kısıtladığı, güvenli bir benlik duygusunun gelişmesini engellediği ve bunun sonucunda işlevsiz psikososyal süreçlerin ortaya çıktığı düşünülmektedir (Barber & Harmon, 2002). Dolayısıyla otoriter ebeveynliğin uyumsuz mükemmeliyetçilikle ilişkili olduğu açıktır (Soenens, ve diğerleri, 2008). Öte yandan, ebeveyn duyarlılığının mükemmeliyetçi kaygılarla olumsuz bir şekilde ilişkili olduğu bulunmuştur (Miller-Day & Marks, 2006). Bu da otoriter ebeveynliğin mükemmeliyetçiliğin gelişimine katkıda bulunma olasılığını yine vurgulamaktadır. Zaman içinde mükemmeliyetçiliğin gelişiminin kanıtı, ebeveynleri otoriter ebeveynlik stilleri sergileyen ergenlerde zamanla mükemmeliyetçi kaygılarda artış olduğunu bildiren bir çalışmada ortaya konulmuştur (Soenens, ve diğerleri, 2008).

Farklı ancak birbiriyle ilişkili sosyalleşme modellerini birleştiren ebeveyn baskısı modeli, sosyal beklenti modeli ve sosyal tepkiler modelinin beraberce ele alınmasıyla mükemmeliyetçilik gelişimini değerlendirmiştir. Bu teori, ebeveynlerin yüksek mükemmellik beklentileri deneyiminin, bu beklentiler karşılanmadığında ebeveyn eleştirisi ile birleştiğinde, çocukluk döneminde mükemmeliyetçiliğin gelişmesine neden olduğunu iddia etmektedir. Bu model, mükemmeliyetçiliğin hem uyumsuz (Stoeber & Otto, 2006) hem de uyum sağlayıcı (Stoeber & Eismann, 2007) ebeveyn beklentilerini ve eleştirisini ilişkilendirmektedir.

Rice vd. (2005), bu sosyalleşme ve mükemmeliyetçilik modelleri arasındaki etkileşimleri daha ayrıntılı olarak ele almıştır. Uyumlu mükemmeliyetçiliğin, mükemmeliyetçiliğin teorik açıklamalarına dayalı olarak beklendiği gibi, yüksek ebeveyn beklentileri ve düşük ebeveyn eleştirisi varlığında geliştiğini bulmuşlardır (Frost, Marten, Lahart, & Rosenblate, 1990). Bununla birlikte, uyumsuz mükemmeliyetçiliğin, beklenen yüksek ebeveyn beklentileri ve yüksek ebeveyn eleştirisi modeliyle açıklanabileceğini ortaya koymuşlardır. Ancak daha karmaşık

hipotezleri test eden analizler, ebeveyn faktörleri ile mükemmeliyetçilik arasında karmaşık bir ilişki olduğunu ortaya çıkarmıştır. Kimi bulgularda, ebeveyn eleştirisi yüksek olduğunda, ebeveyn beklentileri mükemmeliyetçiliğin gelişimini etkilemediği belirtilmiştir. Ancak yaygın biçimde elde edilen bulgular, bireyin ebeveyn eleştirisine sürekli olarak maruz kalmasının, ileri derecede uyumsuz mükemmeliyetçilik ile sonuçlanacağı göstermektedir.

2.2. Özyeterlik

Çalışmanın bu kısmında, bir diğer araştırma değişkeni olan özyeterlik konusuna yer verilmektedir. Özyeterliğin tanımı, önemi, kaynakları ve kuramsal çerçevedeki konumu değerlendirilmiştir.

2.2.1. Özyeterlik Kavramının Tanımı

Özyeterlik kavramı, Bandura tarafından geliştirilen ve insanların sahip oldukları bilgi ve becerileri geliştirebilmeleri ve kaliteli bir yaşam geçirebilmeleri için kendi yeterliliklerinin nasıl oluşturulması gerektiğini ve bireyde kendine güvenin nasıl oluşturulabileceğini araştıran sosyal bir öğrenme kuramıdır (Özerkan, 2007, s. 28) (Özerkan, 2007:28) ve bu kuramın temelini oluşturan kavramlardan birini oluşturur (Morgil, Seçken, & Yücel, 2004, s. 63; Gürol, Altunbaş, & Karaaslanı, 2010, s. 569).

Bandura (1997, s. 3) özyeterlik kavramını; “bireylerin yapılacak işleri gerçekleştirmek için gerekli olan ihtiyaçları örgütleme ve bunu yapabilme konusunda kendi yeterliliklerine olan inançları” olarak tanımlamıştır. Yani bu kavram, insanlardan beklenen eylemleri veya hayatta yapılabilecek önemli olayları gerçekleştirme olasılıkları konusunda bireylerin kendilerine olan inancıdır (Özerkan, 2007, s. 29).

İş yükü ve kontrolü modeli açısından bu kavrama bakılabilir. Çalışanlara verilen görev ile çalışanların yapılacak işler ve uygulamalar üzerindeki kontrolü tesis edebilme yeterliliklerine olan inançlarıdır denilebilir (Luszczynska, Mohamed, & Schwarzer, 2005, s. 122). Özyeterliğe göre becerilerin azlığı ya da çokluğu önemsizdir. Çalışanın sahip olduğu beceriyle neler yapabileceğine ilişkin düşünceleri ve fikirleri daha önemlidir (Bandura, Self-Efficacy: The Exercise of Control, 1997, s. 37).

2.2.2. Özyeterlik Kavramının Önemi

Albert Bandura'nın, 1986 yılında yayınladığı *Social Foundations of Thought and Action* adlı kitabına göre insanlarda kendi düşünce dünyalarını, duygularını ve eylemlerini kontrol edebilen bir öz kontrol sistemi vardır. Bandura'ya göre, bu sistemde duygusal ve bilişsel yapılar barınmakta ve sembol hale getirme, diğerlerinden öğrenebilme, alternatif stratejiler planlama, öz yansiyabilme ve davranışları kontrol etme becerileri bulunmaktadır (Pajares F. , *Self Efficacy Beliefs in Academic Settings*, 1996).

Özyeterlik kuramına göre bireyin sahip olduğu beceriler çok önemli değildir; bireyin bu beceriler hakkındaki kapasitesine olan inanç araştırma konusunu oluşturur (Evers, Brouwers, & Tomic, 2002, s. 229). Kişinin sahip olduğu beceriler ile özyeterliğine olan inancı arasındaki ilişki yapılacak işin neticesini belirleyebilir. Örneğin; bir konu hakkında çok yetenekli ve bilgi sahibi olan bir insan eğer bu konuyla ilgili yapacağı herhangi bir işte özyeterlik inancına sahip değilse kişi ilgili konu hakkındaki eylemlerinde olumsuz sonuçlarla karşılaşabilir (Özerkan, 2007, s. 29).

Tam ters açıdan bir durum da olabilir: Birey gerekli beceriye sahip değilken özyeterlik inancına sahip olabilir. Bu durum birey için başarılı olma ihtimali yaratıp bireyi harekete geçirebilir. Ancak birey başarılı bir sonuçla karşılaşmayabilir. Bu noktada, sonuçlarla ilgi beklenti düzeyi ile kişinin gerekli becerilere sahip olup olmadığı da sonucu değiştirecektir (Bandura, 1997, s. 193)

2.2.3. Özyeterliğin Kaynakları

2.2.3.1. Kişisel Deneyimler

Kişilerin özyeterliklerine ilişkin inançlarının ve fikirlerinin olumlu anlamda oluşabilmesi için geçmişteki deneyimlerin başarı ile sonuçlanması gerekmektedir. Her zaman karşılaşılan olumsuz sonuçlar ise aksine özyeterlik inancının azalmasına neden olacaktır (Bandura, 1997, s. 80). Kişilerin elde etmiş oldukları başarılar ve bunlarla ilgili fikirleri, düşünceleri ile çıkarılan sonuçlar ve başarıdan elde edilen tatmin duygusu özyeterlik inancının olumlu anlamda gelişmesine katkı sağlayan etmenlerdir. Bazı araştırmalara göre yaşanan deneyimlerin başarı ile sonuçlanması muhtemel yaşanacak eylemlerin nedeni haline gelmektedir (Burger, 2006, s. 544). Ancak tekrar eden başarı durumları ve bu başarıyı hep aynı eylemlerle elde etme

çabası (Erel) kişinin becerilerinin kısıtlanmasına yol açabilir; bu da özyeterliğe olan inancı olumsuz anlamda etkileyebilir.

Güçlü bir özyeterlik inancının kişiye yerleşebilmesi için kişinin zorlu süreçlerden geçmesi, ciddi efor sarf edebilecek eylemlerde bulunması gereklidir. Kolay bir şekilde elde edilen başarı kişiyi kısa süreliğine tatmin etse de uzun vadede ciddi sorunlarla karşılaşması muhtemel kişi, azalmış olan özyeterlik inancı dolayısıyla eylemlerini başarıyla sonuçlandıramayacaktır (Bandura, 1997, s. 80). Bu fikirler bağlamında Bandura'ya göre, özyeterlik inancının en önemli kaynakları arasında şunlar yer almaktadır: Kişinin çevresiyle etkileşimi sonucu elde ettiği öz-bilgi dünyası, yapılan eylemlerin zorluk derecesi, eylemler için harcanan süre ve enerji, benzer eylemler için harcanan zaman (Bandura, 1997, s. 81-86).

2.2.3.2. Gözlenen Deneyimler

Özyeterlik inancını belirleyen önemli kaynaklardan biri de yapılan (Bandura, 1994) eylemlerin eylemi yapacak kişi tarafından önceden gözlenmesidir . Kişilerin kendilerini özdeşleştirdikleri veya kendi statüsünde gördüğü kişilerin yaptıkları eylemler ve bunlardan elde edilen başarılar özyeterlik inancının oluşmasında önemli bir rol oynar (Ordun, 2005). Kişiler bu başarıları bakarak kendilerinde bu eylemlere girişme motivasyonunu görürler ve bu durum özyeterlik inancının oluşmasında başlatıcı unsur olarak gösterilebilir (Bandura, 1994). Bu teoriye göre kişiler kendilerine benzer kişilerin becerilerini ve başarılarını gördükçe yapılacak görevlerin üstesinden geleceklerini düşünmeye başlarlar ve bu durum kişiler eyleme giriştiklerinde onların performanslarına olumlu anlamda yansır. Ayrıca tehlikeli durumlarda nasıl davranılacağı hakkında gerekli bilgiler de bahsedilen başarılı modellerin deneyimlerinden elde edilebilir (Bandura, 1982, s. 127).

Örneğin, sınıfta kendinden önce başarılı bir sunum yapan arkadaşını gören öğrenci, neden ben de başarılı bir sunum yapmayayım diyerek kendini motive eder ve bu konuda daha istekli bir hale gelebilir. Ancak tersi durumlarda aynı öğrenci olumsuz etkilenerek başarısız olma düşüncesine kapılabilir (Kreitner & Kinicki, 2001, s. 142). Başarılı rol modellerini gözlenmesi ve onların deneyimlerinden faydalanılması ancak eyleme geçecek kişi ile rol model arasında paralel özellikler bulunması durumunda gerçekleşecektir (Bandura, 1997). Yani gözlemlenen deneyimlerin özyeterlik inancına olumlu anlamda etki edebilmesi için kişi gözlediği kişi ile benzer özelliklere

sahip olduğundan emin olmalıdır. Aksi durumda kişinin özyeterlik inancı daha eyleme geçilmeden olumsuz etkilenebilir (Bandura, 1994).

Önceden bahsedildiği gibi kişilerin geçmiş zorlu deneyimleri özyeterlik inancının yerleşmesinde en önemli kaynak olsa da rol modellerin gözlenen deneyimleri bazı durumlarda önemli hale gelebilmektedir. Örneğin, kişiler yetenekleri hakkında belirsizlik duygusuna sahip olabilirler. Bu sebeple kişiler yeteneklerine güvenme konusunda kararsızlığa düştüğünde çevreden gözlem yoluyla edindikleri bilgiler sayesinde özyeterlik inançlarını oluşturma yolunda olumlu bir adım atabilirler. Kişiler aynı mantıkla gözlemedikleri kişilerin yaşadıkları başarısızlıkları da düşünerek alternatif stratejiler hazırlayıp olumsuz deneyimlerden kısa yoldan kaçınabilirler. Bu durumun en az başarılı eylemleri gözlemlemek kadar önemli olduğunu söylemek mümkündür (Bandura, 1982, s. 127).

2.2.3.3. Sözlü İkna ve Teşvik

Özyeterlik inancının kaynaklarından bir diğeri de sözlü iknadır. Sözlü ikna ya da sosyal ikna, kişilere, onların girişecekleri eylemlerin olumlu sonuçlanacağı yönünde bilgi verilmesi, telkinlerde bulunulması ve ikna edilmesidir (Bandura, 1997, s. 101).

Bu yöntemde kişinin başarı elde etmek için yapmak istediği eylemlerin sonucu hakkında etrafındaki insanlar söz konusu kişiye karşı olumlu bir söylem geliştirirler, pozitif bir dil dünyası kurarlar, sözlü desteklerde bulunurlar. Böylece kişinin özyeterlik inancı artacak; söylenen olumlu sözlere ve övgülere layık olabilmek için fazladan efor sarf edecektir (Ordun, 2005, s. 59).

Özyeterlik inancının yerleşmesinde sözlü ikna çok etkili bir yöntem değildir. Sadece sözlü iknaya oluşmuş özyeterlik inancı kişinin karşılaştığı ilk önemli sorunda hemen ortadan kalkabilir (Bandura, 1994). Ancak buna rağmen sözlü ikna yöntemiyle dile getirilenler iltifat ve övgü dışında kişiye olumlu anlamda bilgi ve gözlem sunacak şekilde yararlı bilgilerden oluşursa kişinin düşünce dünyasında olumlu farklılıklar yaratarak başarılı olma yolunda katkılar sunabilir (Heslin & Khele, 2006, s. 705).

2.2.3.4. Fizyolojik ve Duygusal Etkenler

Özyeterlik inancının ortaya çıkmasında etkili olabilecek bir diğer faktör de, fizyolojik ve duygusal durumlardır. Buna göre farklı durumlardan kaynaklanabilecek

kaygı duyma, stres yaşama, bitkin olma gibi fizyolojik ve duygusal olumsuzluklar özyeterlik inancını değiştirebilir. Sunum yapan bir öğrenci örneğine bakıldığında, öğrencinin hasta olması gibi fiziki durumlar ya da insanlar önünde konuşma korkusunun olması gibi psikolojik sorunlar da özyeterlik inancını olumsuz etkileyecektir (Kreitner & Kinicki, 2001, s. 142).

Başka açıdan bakılırsa, örnek olarak kişinin içinde bulunduğu günlük ruh hali değişimleri de bu durumu değiştirecektir. Kişi, stresle başa çıkma yöntemleri geliştirerek ve olumsuz ruh hallerinden arınmanın yollarını bularak özyeterlik inancını olumlu anlamda değiştirebilir (Bandura, 1997, s. 11). Bununla birlikte tam tersi olarak da özyeterlik inancının o anki durumu fizyolojik ve duygusal açıdan doğrudan etki edebilmektedir.

2.2.4. Sosyal Bilişsel Teori Kapsamında Özyeterlik

Sosyo-bilişsel teoriye göre bu öz sistem farklı alt fonksiyonlara ayrılmaktadır. Bunlar, algılama, düzenleme ve davranışı değerlendirmedir. Bu farklı işlevler sayesinde bireyler kendi bilişsel süreçlerini oluşturabilmekte; hareketleri ve çevreleri üzerinde belli kontrol mekanizmalarıyla öz düzenleyici bir yapıyı meydana getirebilmektedir (Pajares F. , 1997).

Bu teoriye göre, insanlar davranışlarını yorumlama şekilleriyle çevrelerini ve kendi öz inançlarını oluştururlar ve daha sonraki süreçte davranışlar hakkında bilgileri işleyerek bu davranışları değiştirirler. Bu yaklaşım, Bandura'nın "Karşılıklı Belirleyicilik Kavramı"nın temelidir. Bu görüşe göre; bilişsel, duygusal ve biyolojik etmenlerin oluşturduğu kişisel etkenlerle birlikte davranış ve çevresel etmenlerin karşılıklı etkileşimi bu durumu oluşturur. Bu üçlü etkileşime göre, bireyler sosyal varlıklardır ve sosyo-kültürel etkilere maruz kaldıkları için kendi sosyal düzenlerinin hem birer ürünüdürler hem de üreticisidirler (Gençtürk, 2008).

Özyeterlik teorisine göre birey kendi davranışı, düşüncesi ve motivasyonu üzerinde etkili olabilir ve bunları değiştirebilecek mekanizmalar oluşturabilir. Yani bu teori insanların hayatlarında nasıl düşündüklerini, nasıl hissettiklerini, nasıl davrandıklarını inceler ve bunların nasıl bilincinde olduğunu süreçleriyle birlikte araştırır (Ritter, Boone, & Rubba, 2001).

2.3. Ebeveynlik Stilleri ve Çocukta Özyeterlik

Çocuk yetiştirme stili, ebeveynlerin çocuklarına yönelik eylem ve onların eylemlerine verdikleri tepkileri gruplayan ve ebeveynlerin inanışları, değerleri ve çocuklarından beklentileri üzerine kurgulanmış olan, çocuklarına nasıl bakacaklarını, yardım edeceklerini, destekleyeceklerini ve cezalandıracaklarını belirleyen tutum ve davranışlar bütünüdür. Kısaca, çocuğun denetimi ve toplumsallaşması ile ilgili ebeveyn stratejileri ve davranışları olarak da tanımlanabilir. Konuyla ilgili yayınlarda başlıca dört çocuk yetiştirme stilinden söz edilir: otoriter, katı disiplinci, izin verici ve ihmalcı (Baumrind D. , 1991, s. 62).

Bu dört stilin özellikleri toplumsal bağlam, çocuğun yetişme evresi vb. nedenlerle değişse de temel özellikler her örnekte geçerli bulunur. Otoriter stil hem talep edici hem de esnektir, gözlem yapar ve çocuk yetiştirmede net standartlar uygular. Disiplin yöntemleri cezalandırıcı değil, destekleyicidir. Çocuktan beklentileri ve değerleri ağırlıklı olarak iddialı olmak, toplumsal sorumluluk taşımak, düzenlilik gibi özellikler içerir. Buna karşılık katı disiplinci stil talep edicidir, ama verici değildir. Sözünün dinlenmesini, kurdukları düzene sorgusuz uyulmasını bekler. Aşırı gözlemcidir. İzin verici stil ise talep etmekten daha çok esneklik gösterir. Büyük ölçüde çocuğun kendi düzenini kurmasına izin verir ve çocuk ile çatışmadan kaçınır. İzin verici stile kimi araştırmacılar, örneğin Steinberg (1994) şımartıcı stil adını da vermişlerdir. İhmalcı stilin ise talep edici ve esnek tutumlarla ilgisi yoktur. İhmalcı ebeveynler çocuklarını gözlemler, desteklemez, daha çok ebeveynlik rollerini ve sorumluluklarını tümüyle reddederler.

Yetiştirme stillerinin çocuklara yansımaları ise kısaca şöyle betimlenebilir: Otoriter bir aile ortamında yetişen ergenlik öncesi çocuklar rekabetçi ve dışadönüktür (Dombusch, Ritter, & Leiderman, 1987). Buna karşılık katı disiplinci ebeveynlerin çocukları ise daha haşindir (Baumrind D. , 1989). İzin verici ebeveynlerin çocukları ise otoriter aile çocuklarına benzer, ama iddialı olma düzeyleri düşüktür. İhmalcı ailelerin çocukları ise bu sıralamanın en altında yer alır. Bu tanımlarla ilgili şu noktanın da altının çizilmesi gerekir. Talep edici, esnek, gözlemci gibi ifadeler her ne kadar “daha az”, “daha çok” gibi niceliklerle ifade edilse de tam yoğunluk düzeyleri belirlenebilecek özellikler değildir. Bu belirsizlik nedeniyle, bir ara katman olarak “bu kadarı yeter” tanımlı bir stil de geliştirilmiştir (Baumrind D. , 1991, s. 63). Bu sonuçlar daha sonra Steinberg vd. (1994), Grusec ve Goodnow (1994), Pomerantz vd

(2005) tarafından da yinelenmiştir. Steinberg vd. (1994) ayrıca, bir yıl ara ile araştırmayı yinelemiş ve ebeveyn stili ve ergenlerin stile uyumu arasındaki ilişkileri karşılaştırma olanağı bulmuştur. Sonuçlara göre otoriter stile uyumun yüksek olduğu gözlenirken, ihmalcı stilin zararlı sonuçlarında artış bulunmuştur.

Özyeterlik, öz kavram ile öz inançların iki ana bileşeninden biri olarak görülür. İkisi arasındaki fark bu kavramlara gönderme yapan sorular üzerinden belirlenebilir. Pajares ve Shunk (2002) ikisi arasındaki farkı şöyle betimler: Öz yeterlik, “iyi araba kullanabilir miyim?”, “İyi yazı yazabilir miyim?” gibi sorulara verilecek “becerebilme” yanıtlarıyla anlaşılır. Buna karşılık öz kavram, “bir sürücü olarak nasılım?”, “Bir yazar olarak kendimi nasıl hissediyorum?” gibi sorulara verilecek “hissetme”, “olma” yanıtlarıyla ortaya konabilir. Bir anlamda özyeterlik sorularına verilen yanıtlar, bireyin bir işi yapabilme başarabilme konusunda kendilerine ne ölçüde güvendiklerini ortaya koyar, öz kavram sorularına verilen yanıtlar ise söz konusu iş ile ilgili alanda kendilerini olumlu ya da olumsuz anlamda nasıl gördükleriyle ilgilidir. Bu bakımdan özyeterlik öz güven ile ilişkilendirilir, öz kavram ise özsaygı ile buluşur.

Özyeterlik ve öz güven Bandura (1986) insan bilişinde, güdülenmesinde ve davranışında öz inançların ayrı ayrı rolleri olduğunu öne süren kuramını geliştirinceye kadar iç içeydi. Öz yeterlik kavramını ayrı olarak tanımlayan da Bandura oldu. Eğitim alanında bu, bir konuda çocuğun potansiyel sahibi olduğuna inanmaması durumunda (özyeterlik) o potansiyelin pek ortaya çıkarılamayacağı düşüncesiyle somutlaşır.

Bu iki kavram da öğrencilerin akademik başarısında belirleyici rol oynayabilir ve çocukların yetiştirilme stilleriyle yakından ilgili olacakları ön görülebilir. Çocuk yetiştirme stillerinin etkili olduğu düşünülen alanlardan biri de öz güven algısıdır. Çocuk yetiştirme stili ile özyeterlik algısının düzeyleri arasında bağlantı olduğunu çeşitli çalışmalar ortaya koyar. Bu alandaki incelemelerin ilk adımını Coopersmith atmış, demokrasi ve tahakküm olarak belirlediği iki çocuk yetiştirme stili ile öz güven arasında bağlar kurmuştur. Sağlıklı bir öz güvenin gelişmesi için Coopersmith’in belirlediği üç koşul şunlardır: ebeveyn sıcaklığı ve benimseme; açıkça tanımlanan ve uygulanan sınırlar; bu sınırlar içinde çocuğun eylemlerine saygı (Hosogi, Okada, Fuji, Noguchi, & Watanabe, 2012, s. 2). Dolayısıyla, çocuk

yetiştirme stilleri ile öz güveni konu alan çalışmalar daha başlangıçtan beri ikisi arasında ilişki olduğunu kabul eder.

Ne var ki son zamanlardaki araştırmalar bu ilişkinin çok boyutlu ve değişken olduğunu yansıtır. DeHart vd'nin (2006), 219 üniversite birinci sınıf öğrencisi ile yaptığı 3 aşamalı çalışma, öz güven algısının ebeveyni daha anaç ve verici olan gençlerde daha yüksek olduğunu ve ebeveyni tarafından şımartılan gençlerde ise daha düşük olduğunu ortaya koyar. İkinci aşamada anaç ve şımartıcı ölçeklerine aşırı korumacı ölçeği eklenmiş ve aşırı korumacı ebeveynler ile şımartıcı ebeveynlerin çocuklarında öz güvenin aynı olduğu anlaşılmıştır. Üçüncü aşama ise, çocuklardan bağımsız olarak annelerinden alınan ilk etkileşim bildirimleridir ki, bunlar da ebeveynlik stili ile öz güven algısı arasındaki bağı doğrular.

Buna karşılık, Martínez ve García'nın (2007) araştırmasında, tam tersi sonuçlar ortaya çıkmış ve en yüksek öz güven şımartıcı ebeveynlerin çocuklarında bulunmuştur. Otoriter ebeveynlerin çocuklarında ise öz güven düşük çıkmıştır. Bu iki araştırmacının bir yıl sonra yaptığı araştırmada ise (Martínez & García, 2008) şımartıcı ebeveynlerin çocukları ile otoriter ebeveynlerin çocukları arasındaki öz güven farkı kapanmıştır.

DeHart vd ile Martínez ve García'nın araştırmaları arasındaki fark dikkat çekicidir. DeHard vd araştırma ölçeği olarak Rosenberg'in 1965'te geliştirdiği on maddelik öz güven ölçeğini kullanmış, Martínez ve García ise 2001'de Musitu ve García'nın geliştirdiği Ebeveyn Toplumsallaşma Ölçeğini kullanmıştır. Sonuçlarda ortaya çıkan farkın nedeni bu olabilir. Bir başka nedeni ise DeHart'ın araştırmasının ABD'de, Martínez ve García'nın ilk araştırmasının İspanya'da, ikinci araştırmasının ise Brezilya'da yapılmış olması olabilir. Her iki durum da, ebeveyn stili ile çocuk öz güven arasındaki ilişki, psikolojide açık soru olma özelliğini koruduğuna işaret eder. Ölçek farklılığı ya da araştırmaya katkıda bulunan deneklerin farklı kültürlerden ebeveyn stili ile çocuk öz benliği arasındaki ilişki üzerine daha çok araştırma yapılması gerektiğini ortaya koyar. Çocuk yetiştirme stillerinin çocukların gelişimi üzerine etkilerini konu alan literatür ağırlıklı olarak ebeveyn özyeterlik algısına yoğunlaşmıştır. Oysa yukarıda yer alan ebeveynlik stilleri tartışmasında örneğin otoriter ebeveynliğin öz güven, dolayısıyla da özyeterlik yönünde katkısı olacağı düşünülebilir.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Araştırma, korelasyonel (ilişkisel) modeldedir. Bu araştırma 14-18 yaş arasındaki 200 ergen (100 kız-100 erkek) – anne çifti ile yapılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Katılımcılarla online (e-mail, sosyal medya vb.) iletişime geçilmiştir. Covid-19 pandemisi nedeniyle veriler online ortamda toplanmıştır. Online anket toplamak için Google Forms kullanılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Veriler kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemiyle elde edilmiştir. Türkiye’de yaşayan 14-18 yaş arasındaki ergenler ve anneleri araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Örneklem ise bu dahil olma kriterlerini taşıyan 200 ergen ve 200 ebeveyni olmak üzere 400 kişidir. Anne ve çocuk çiftlerinin eşleştirilmesi için, anket formunun en başına gizli soru niteliğinde bir yönerge eklenmiştir. Anneler için hazırlanan forma “Çocuğunuzun isminin son iki harfi ve kendi isminizin ilk iki harfini sırayla yazınız”; çocuklar için hazırlanan forma ise “Kendi isminizin son iki harfi ve annenizin isminin ilk iki harfini sırayla yazınız” ifadesi bulundurulmuştur.

3.3. Hipotezler

Araştırmanın hipotezleri aşağıda sıralanmaktadır:

H1: Ebeveyn mükemmeliyetçiliği, aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları ile ilişkilidir.

H2: Ebeveyn mükemmeliyetçiliği çocuğun mükemmeliyetçiliği ile ilişkilidir.

H3: Ebeveyn mükemmeliyetçiliği çocuğun özyeterliği ile ilişkilidir.

H4: Aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları çocuğun mükemmeliyetçiliği ile ilişkilidir.

H5: Aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları çocuğun özyeterliği ile ilişkilidir.

H6: Ebeveynin aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları, ebeveyn mükemmeliyetçiliği ve çocuğun mükemmeliyetçiliği arasında aracı rol oynar.

H7: Ebeveynin aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları, ebeveyn mükemmeliyetçiliği ve çocuğun özyeterliliği arasında aracı rol oynar.

3.4. Veri Toplama Araçları

Anne Bilgi Formu: Bu kısımda annelerin yaşları, eğitim durumları, medeni durumları, gelir durumları ve kaç çocukları olduğuna yönelik demografik sorular yer almaktadır.

Olumlu ve Olumsuz Mükemmeliyetçilik Ölçeği: Terry-Short, Owens, Slade ve Dewey (1995) tarafından yetişkinlerin olumlu ve olumsuz mükemmeliyetçi kişilik özelliklerini ölçmeye yönelik hazırlanan ölçek, olumlu ve olumsuz olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin Türkçeye çevirisi yazar tarafından yapılmıştır. Maddeler beşli likert tipi bir ölçekle (1=kesinlikle katılmıyorum, 5=kesinlikle katılıyorum) puanlanmaktadır. Ölçek alt boyutları 20'şer sorudan oluşmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puan mükemmeliyetçilik seviyesinin yüksek olduğunu, düşük puan ise mükemmeliyetçilik seviyesinin düşük olduğunu göstermektedir.

Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği (PARI): PARI ilk kez ABD'de Schaefer ve Bell (1958) tarafından geliştirilmiştir. Annelerin aile hayatı ve çocuklarına yönelik duygularını değerlendirmek amacıyla yapılandırılmıştır. 23 alt ölçekten oluşan tümü 115 maddelik ölçek, Güney Le Compte, Ayhan Le Compte ve Serap Özer tarafından 1978 yılında Türkçeye uyarlanmıştır. Bu uyarlama çalışmasında ölçekteki ifade sayısı 60'a indirilmiş ve üç hafta ara ile yapılan test-tekrar-test yöntemiyle güvenirlik katsayıları .58 ve .88 olarak bulunmuştur. Yine bu uyarlama çalışmasında alfa güvenirlik katsayısı ise .64 olarak saptanan ölçeğin iç tutarlılığının yüksek olduğu ortaya konmuştur. Kavramsal geçerlilik için yapılan faktör analizinde ölçek beş faktöre ayrılmıştır. Korelasyon katsayıları II. Faktörde .59 ve V. Faktörde .90 ve tanımlanan beş alt ölçekte r'nin medyanı .81 olarak hesaplanmıştır. Vapur (2006) tarafından tekrar geçerlik-güvenirlik çalışması yapılmıştır. Geçerlik güvenirlik için Cronbach's Alpha Testi kullanılmıştır. PARI'nin güvenirlik analizi sonucu Cronbach's Alpha (∞) = 0.58-0.88 iken burada yer alan altmış soru için güvenirlik analizi sonucunda Cronbach's Alpha (∞) = 0.699 olarak bulunmuştur. Bulunan bu sonuca göre ölçek güvenilir bulunmuştur. Ölçeğin beş

faktörü; aşırı koruyucu annelik, demokratik tutum ve eşitlik tanıma, annenin ev kadınlığı rolünü reddetmesi, karı-koca geçimsizliği ve sıkı disiplin şeklindedir.

Kişisel Bilgi Formu: Bu kısımda ergenlerin yaşları, sınıfları ve cinsiyetlerine yönelik demografik sorular yer almaktadır.

Ergenlere Yönelik Olumlu ve Olumsuz Mükemmeliyetçilik Ölçeği: Ölçek, Kırdök (2004) tarafından ergenlerdeki olumlu ve olumsuz mükemmeliyetçiliği ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek dördümlük likert tipinde 17 maddeden oluşmaktadır ve olumlu, olumsuz şeklinde iki alt faktörü vardır (1=Hiç uygun değil, 4=Tamamen uygun). Yüksek puan, yüksek mükemmeliyetçilik düzeyini göstermektedir.

Ergenlerde Yetkinlik Beklentisi Ölçeği: Araştırmada öğrencilerin özyeterlik düzeylerini ölçmek amacıyla kullanılan ölçek, Muris (2001) tarafından geliştirilmiş ve Çelikkaleli, Gündoğdu ve Kıran-Esen (2006) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek 24 maddeden oluşmaktadır ve akademik, sosyal ve duygusal yetkinlik beklentisi olmak üzere üç boyut içermektedir. Ölçeğin her bir alt ölçeğinden alınabilecek en düşük puan 8, en yüksek puan 40'tır. Ölçekten alınan yüksek puan, bireyin yetkinlik beklentisi düzeyinin yüksek olduğuna, düşük puan ise yetkinlik beklentisi düzeyinin düşük olduğuna işaret etmektedir. EYBÖ 23 maddeden oluşan 5'li Likert tipi bir ölçek olup 1 "Hiçbir zaman", 2 "Çok nadiren", 3 "Bazen", 4 "Sık sık" ve 5 "Her zaman" şeklinde puanlanmaktadır.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmanın analizinde IBM SPSS programı kullanılmıştır. Analizde öncelikle annelerin ve çocuklarının sosyodemografik bilgileri frekans analizi ve betimsel analiz yöntemleriyle gösterilmiştir. Daha sonrasında araştırmada kullanılan ölçeklere ilişkin elde edilen betimsel bulgular gösterilmiştir. Analiz geri kalan kısmında araştırma hipotezleri test edilmiştir. Bu kısımda çoklu regresyon analizi yöntemi ve aracı değişken analizi yöntemi kullanılarak testler yapılmıştır.

4. BULGULAR

4.1. Ebeveynlerin Demografik Bilgilerine Yönelik Bulgular

Çizelge 4.1: Annelerin Yaşına Yönelik Betimsel Analizi Sonuçları

Yaş	N	Minimum	Maksimum	Ortalama	Std. Sapma
Anne	200	35	54	43,38	3,37

Annelerin yaşlarına yönelik yapılan betimsel analizi sonuçlarına göre, araştırmaya katılan annelerden en düşük yaşa sahip olan 35 yaşında, en yüksek yaşa sahip olan 54 yaşındayken, annelerin ortalama yaşı $43,38 \pm 3,37$ olarak bulunmuştur.

Çizelge 4.2: Annelerin Eğitim Durumuna Yönelik Frekans Analizi Sonuçları

Annelerin eğitim durumu	Frekans	Yüzde
İlköğretim	10	5,0
Ortaöğretim	46	23,0
Ön lisans veya lisans	110	55,0
Yüksek lisans veya doktora	33	16,5
Cevap vermeyen	1	0,5
Toplam	200	100,0

Araştırmaya katılan annelerin %5'i ilköğretim mezunu iken %23'ü ortaöğretim mezunu, %55'i ön lisans veya lisans mezunu ve %33'ü yüksek lisans ve doktora mezunudur. Annelerin %0,5'i bu soruyu cevapsız bırakmıştır.

Çizelge 4.3: Annelerin Çalışma Durumuna Yönelik Frekans Analizi Sonuçları

Annelerin çalışma durumu	Frekans	Yüzde
Çalışıyor	150	75,0
Çalışmıyor	47	23,5
Cevap vermeyen	3	1,5
Toplam	200	100,0

Araştırmaya katılan annelerin %75'i çalışırken, %23,5'i çalışmamaktadır. Annelerin %1,5'i bu soruyu cevapsız bırakmıştır.

Çizelge 4.4: Annelerin Medeni Durumuna Yönelik Frekans Analizi Sonuçları

Annelerin medeni durumu	Frekans	Yüzde
Evli	170	85,0
Boşanmış	28	14,0
Dul	2	1,0
Toplam	200	100,0

Araştırmaya katılan annelerin %85'i evliyken, %14'ü boşanmış, %1'i ise duldur.

Çizelge 4.5: Babaların Yaşına Yönelik Betimsel Analizi Sonuçları

Yaş	N	Minimum	Maksimum	Ortalama	Std. Sapma
Baba	188	40	59	46,65	3,45

Babaların yaşlarına yönelik yapılan betimsel analizi sonuçlarına göre, en düşük yaşa sahip olan 40 yaşında, en yüksek yaşa sahip olan 59 yaşındayken, babaların ortalama yaşı 46,65±3,45 olarak bulunmuştur.

Çizelge 4.6: Babaların Eğitim Durumuna Yönelik Frekans Analizi Sonuçları

Babaların eğitim durumu	Frekans	Yüzde
İlköğretim	5	2,5
Ortaöğretim	41	20,5
Ön lisans veya lisans	98	49,0
Yüksek lisans veya doktora	43	21,5
Cevap vermeyen	13	6,5
Toplam	200	100,0

Babaların %2,5'i ilköğretim mezunu iken %20,5'i ortaöğretim mezunu, %49'u ön lisans veya lisans mezunu ve %21,5'i yüksek lisans ve doktora mezunudur. Araştırmaya katılan annelerin %6,5'i bu soruyu cevapsız bırakmıştır.

Çizelge 4.7: Ailenin Aylık Gelir Durumuna Yönelik Frekans Analizi Sonuçları

Aylık gelir durumu	Frekans	Yüzde
1400-2500 TL	3	1,5
2501-3500 TL	18	9,0
3501-4500 TL	17	8,5
4501-5500 TL	23	11,5
5501 TL ve üzeri	137	68,5
Cevap vermeyen	2	1,0
Toplam	200	100,0

Araştırmaya katılan ailelerin %1,5'inin aylık geliri 1400-2500 TL arasında iken, %9'unun aylık geliri 2501-3500 TL arasında, %8,5'inin aylık geliri 3501-4500 TL arasında, %11,5'inin aylık geliri 4501-5500 TL arasında ve %68,5'inin aylık geliri 5501 TL ve üzerindedir. Katılımcıların %1'i bu soruyu cevapsız bırakmıştır.

Çizelge 4.8: Annelerin Çocuklarına Yönelik Betimsel Analizi Sonuçları

	N	Minimum	Maksimum	Ortalama	Std. Sapma
Kaç çocuğunuz var?	200	1	5	1,69	,67
İlk çocuğunuzu kaç yaşında doğurdunuz?	196	19	37	26,19	2,76

Yapılan betimsel analizler sonucunda araştırmaya katılan annelerin en az 1 en çok 5 çocuğu olduğu ve ortalama çocuk sayısının $1,69 \pm 0,67$ olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra araştırmaya katılan annelerden ilk çocuğunu en erken doğuran 19 yaşında, en geç doğuran ise 37 yaşında doğurmuştur ve ilk çocuğu ortalama doğurma yaşı $26,19 \pm 2,76$ olarak bulunmuştur.

4.2. Ergenlerin Demografik Bilgilerine Yönelik Bulgular

Çizelge 4.9: Ergenlerin Yaşına Yönelik Betimsel Analizi Sonuçları

Yaş	N	Minimum	Maksimum	Ortalama	Std. Sapma
Ergen	200	14	16	15,53	,51

Araştırmaya katılan ergenlerin yaşlarına yönelik yapılan betimsel analizi sonuçlarına göre, en düşük yaşa sahip olan 14 yaşında, en yüksek yaşa sahip olan 16 yaşındayken, ortalama yaş $15,53 \pm 0,51$ olarak bulunmuştur.

Çizelge 4.10: Sınıf Durumuna Yönelik Frekans Analizi Sonuçları

Sınıf	Frekans	Yüzde
10. sınıf	95	47,5
11. sınıf	105	52,5
Toplam	200	100,0

Araştırmaya katılan ergenlerin %47,5'i 10. sınıfta, %52,5'i ise 11. sınıfta okumaktadır.

Çizelge 4.11: Cinsiyet Durumuna Yönelik Frekans Analizi Sonuçları

Cinsiyet	Frekans	Yüzde
Kız	99	49,5
Erkek	101	50,5
Toplam	200	100,0

Araştırmaya katılan ergenlerin %49,5'i kız, %50,5'i ise erkektir.

Çizelge 4.12: Not Ortalamasına Yönelik Betimsel Analizi Sonuçları

	N	Minimum	Maksimum	Ortalama	Std. Sapma
Okul eğitimindeki son not ortalaması nedir?	200	50	100	77,18	11,06

Araştırmaya katılan ergenlerin not ortalamalarına yönelik yapılan betimsel analizi sonuçlarına göre, en düşük not ortalaması 50, en yüksek not ortalaması 100 olarak bulunmuştur. Araştırmaya katılan ergenler, ortalama $77,18 \pm 11,06$ not ortalamasına sahiptir.

Çizelge 4.13: Ergenlere Göre Okul Başarı Düzeyine Yönelik Frekans Analizi Sonuçları

Sana göre okul başarı düzeyin nasıldır?	Frekans	Yüzde
Zayıf	4	2,0
Orta	60	30,0
İyi	82	41,0
Çok iyi	54	27,0
Toplam	200	100,0

Araştırmaya katılan ergenlerin %2'si okul başarı düzeylerine zayıf olarak görürken, %30'u orta düzeyde, %41'i iyi düzeyde ve %27'si çok iyi düzeyde görmektedir.

Çizelge 4.14: Üniversite ve Bölüm Tercihlerinin Belli Olma Durumuna Yönelik Frekans Analizi Sonuçları

Üniversite ve bölüm tercihlerin belli mi?	Frekans	Yüzde
Evet	162	81,0
Hayır	37	18,5
Cevap vermeyen	1	0,5
Toplam	200	100,0

Araştırmaya katılan ergenlerin %81'inin üniversite bölüm tercihleri belliyken, %18,5'inin belli değildir. Ergenlerin %0,5'i bu soruyu cevapsız bırakmıştır.

4.3. Araştırma Değişkenlerine Yönelik Bulgular

Çizelge 4.15: Annelere Yönelik Mükemmeliyetçilik Ölçeği Betimsel Analizi Sonuçları

	N	Minimum	Maksimum	Ortalama	Std. Sapma
Olumlu mükemmeliyetçilik	200	1,85	5,00	3,30	,91
Olumsuz mükemmeliyetçilik	200	1,15	4,65	2,34	1,00

Araştırmaya katılan anneler mükemmeliyetçilik ölçeğinin olumlu mükemmeliyetçilik alt boyutundan ortalama $3,30\pm 0,91$ puan almışken, olumsuz mükemmeliyetçilik alt boyutundan ortalama $2,34\pm 1,00$ puan almışlardır. Buna göre annelerin olumlu mükemmeliyetçilik seviyelerinin orta, olumsuz mükemmeliyetçilik seviyelerinin ise düşük düzeyde olduğu söylenebilir.

Çizelge 4.16: Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği Betimsel Analizi Sonuçları

	N	Minimum	Maksimum	Ortalama	Std. Sapma
Aşırı koruyucu annelik	200	1,50	3,94	3,21	,38
Demokratik davranma ve eşitlik tanıma	200	1,89	4,00	2,93	,45
Annenin ev kadınlığı rolünü reddetmesi	200	1,67	4,00	3,31	,44
Aile içi çatışma (Karı-Koca geçimsizliği)	200	1,17	4,00	3,45	,50
Sıkı disiplin	200	1,67	3,89	3,03	,34

Aile hayatı ve çocuk yetiştirme ölçeğine yönelik yapılan betimsel analiz sonuçlarına göre anneler, aşırı koruyucu annelik alt boyutundan ortalama $3,94\pm 0,38$ puan almışken, demokratik davranma ve eşitlik tanıma alt boyutundan $2,93\pm 0,45$ puan, annenin ev kadınlığı rolünü reddetmesi alt boyutundan $3,31\pm 0,44$ puan, aile içi çatışma (karı-koca geçimsizliği) alt boyutundan $3,45\pm 0,50$ puan ve sıkı disiplin alt boyutundan $3,03\pm 0,34$ puan almışlardır. Buna göre annelerin annenin ev kadınlığı rolünü reddetmesi ve aile içi çatışma düzeylerinin çok yüksek, diğer alt boyutların ise yüksek seviyede olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.17: Ergenlere Yönelik Mükemmeliyetçilik Ölçeği Betimsel Analizi Sonuçları

	N	Minimum	Maksimum	Ortalama	Std. Sapma
Olumlu mükemmeliyetçilik	200	1,11	4,00	2,94	,68
Olumsuz mükemmeliyetçilik	200	1,00	3,86	1,84	,90

Araştırmaya katılan ergenler mükemmeliyetçilik ölçeğinin olumlu mükemmeliyetçilik alt boyutundan ortalama $2,94\pm 0,68$ puan almışken, olumsuz mükemmeliyetçilik alt boyutundan ortalama $3,86\pm 1,84$ puan almışlardır. Buna göre ergenlerin olumlu mükemmeliyetçilik seviyelerinin yüksek, olumsuz mükemmeliyetçilik seviyelerinin ise orta düzeyde olduğu söylenebilir.

Çizelge 4.18: Ergenlerde Yetkinlik Beklentisi Ölçeği Betimsel Analizi Sonuçları

	N	Minimum	Maksimum	Ortalama	Std. Sapma
Akademik yetkinlik beklentisi	200	1,25	5,00	3,56	,77
Duygusal yetkinlik beklentisi	200	2,25	5,00	4,15	,65
Sosyal yetkinlik beklentisi	200	2,50	5,00	4,36	,48

Ergenlerde yetkinlik beklentisi ölçeğine yönelik yapılan betimsel analiz sonuçlarına göre ergenler, akademik yetkinlik beklentisi alt boyutundan ortalama $3,56 \pm 0,77$ puan almışken, duygusal yetkinlik beklentisi alt boyutundan $4,15 \pm 0,65$ puan ve sosyal yetkinlik beklentisi alt boyutundan $4,36 \pm 0,48$ puan almışlardır. Buna göre ergenlerin belirtilen yetkinlik beklentisi boyutlarının tamamında yüksek seviyede puan aldıkları görülmektedir

4.4. Araştırma Hipotezlerine Yönelik Bulgular

4.4.1. “H1: Ebeveyn mükemmeliyetçiliği, aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları ile ilişkilidir.”

Çizelge 4.19: Ebeveyn Mükemmeliyetçiliği Alt Boyutlarının Aşırı Koruyucu Annelik Üzerindeki Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

	Standardize edilmemiş katsayılar		Standardize edilmiş katsayılar			F	R ²
	B	Std. hata	β	t	p		
Sabit	3,451	,103		33,619	,000		
Olumlu mükemmeliyetçilik	-,144	,049	-,348	-2,967	,003	4,418*	,043
Olumsuz mükemmeliyetçilik	,100	,044	,267	2,276	,024		

Bağımlı değişken: Aşırı koruyucu annelik

* $p < ,05$

Yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre ebeveyn mükemmeliyetçiliği alt boyutlarının aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları ölçeğinin alt boyutlarından olan aşırı koruyucu annelik üzerindeki etkisine bakıldığında bu modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve olumlu-olumsuz mükemmeliyetçiliğin aşırı koruyucu annelik değişkeninin varyansının %4,3'ünü açıklayabildiği görülmektedir, $R^2 = ,043$; $F(2, 197) = 4,418$, $p < ,05$. Bulunan sonuçlar incelendiğinde, olumlu mükemmeliyetçiliğin aşırı koruyucu annelik üzerinde anlamlı ve negatif bir etkisi olduğu görülmektedir ($\beta = -,348$, $p < ,01$). Bunun yanı sıra olumsuz

mükemmeliyetçiliğin aşırı koruyucu annelik üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkisi olduğu görülmektedir ($\beta = ,267$, $p < ,05$). Bu sonuçlara göre olumlu mükemmeliyetçiliğin, aşırı koruyucu annelik davranışını azaltıcı etkisi olduğu, olumsuz mükemmeliyetçiliğin ise artırıcı etkisi olduğu söylenebilir.

Çizelge 4.20: Ebeveyn Mükemmeliyetçiliği Alt Boyutlarının Demokratik Davranma Ve Eşitlik Tanıma Üzerindeki Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

	Standardize edilmemiş katsayılar		Standardize edilmiş katsayılar			F	R ²
	B	Std. hata	β	t	p		
Sabit	2,377	,097		24,485	,000		
Olumlu mükemmeliyetçilik	-,056	,046	-,113	-1,205	,230	61,862*	,386
Olumsuz mükemmeliyetçilik	,315	,042	,708	7,545	,000		
Bağımlı değişken: Demokratik davranma ve eşitlik tanıma							

* $p < ,01$

Yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre ebeveyn mükemmeliyetçiliği alt boyutlarının aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları ölçeğinin alt boyutlarından olan demokratik davranma ve eşitlik tanıma üzerindeki etkisine bakıldığında bu modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve olumlu-olumsuz mükemmeliyetçiliğin demokratik davranma ve eşitlik tanıma değişkeninin varyansının %38,6'sını açıklayabildiği görülmektedir, $R^2 = ,386$; $F(2, 197) = 61,862$, $p < ,01$. Bulunan sonuçlar incelendiğinde, yalnızca olumsuz mükemmeliyetçiliğin demokratik davranma ve eşitlik tanıma üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkisi olduğu görülmektedir ($\beta = ,708$, $p < ,01$). Bu sonuca göre olumsuz mükemmeliyetçiliğin, demokratik davranma ve eşitlik tanıma davranışını artırıcı etkisi olduğu söylenebilir.

Çizelge 4.21: Ebeveyn Mükemmeliyetçiliği Alt Boyutlarının Annenin Ev Kadınlığı Rolünü Reddetmesi Üzerindeki Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

	Standardize edilmemiş katsayılar		Standardize edilmiş katsayılar			F	R ²
	B	Std. hata	β	t	p		
Sabit	4,142	,106		39,251	,000		
Olumlu mükemmeliyetçilik	-,272	,050	-,561	-5,434	,000	34,199*	,258
Olumsuz mükemmeliyetçilik	,030	,045	,068	,662	,509		
Bağımlı değişken: Annenin ev kadınlığı rolünü reddetmesi							

* $p < ,01$

Yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre ebeveyn mükemmeliyetçiliği alt boyutlarının aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları ölçeğinin alt boyutlarından olan annenin ev kadınlığı rolünü reddetmesi üzerindeki etkisine bakıldığında bu modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve olumlu-olumsuz mükemmeliyetçiliğin annenin ev kadınlığı rolünü reddetmesi değişkeninin varyansının %25,8'ini açıklayabildiği görülmektedir, $R^2 = ,258$; $F(2, 197) = 34,199$, $p < ,01$. Bulunan sonuçlar incelendiğinde, yalnızca olumlu mükemmeliyetçiliğin annenin ev kadınlığı rolünü reddetmesi üzerinde anlamlı ve negatif bir etkisi olduğu görülmektedir ($\beta = -,561$, $p < ,01$). Bu sonuca göre olumlu mükemmeliyetçiliğin, annenin ev kadınlığı rolünü reddetmesi davranışını azaltıcı etkisi olduğu söylenebilir.

Çizelge 4.22: Ebeveyn Mükemmeliyetçiliği Alt Boyutlarının Aile İçi Çatışma (Karı-Koca Geçimsizliği) Üzerindeki Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

	Standardize edilmemiş katsayılar		Standardize edilmiş katsayılar			F	R ²
	B	Std. hata	β	t	p		
Sabit	3,971	,132		30,075	,000		
Olumlu mükemmeliyetçilik	-,086	,063	-,155	-1,374	,171	12,896*	,116
Olumsuz mükemmeliyetçilik	-,102	,057	-,203	-1,803	,073		
Bağımlı değişken: Aile içi çatışma (karı-koca geçimsizliği)							

* $p < ,01$

Yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre ebeveyn mükemmeliyetçiliği alt boyutlarının aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları ölçeğinin alt boyutlarından olan aile içi çatışma (karı-koca geçimsizliği) üzerindeki etkisine bakıldığında bu modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve olumlu-olumsuz mükemmeliyetçiliğin aile içi çatışma değişkeninin varyansının %11,6'sını açıklayabildiği görülmektedir, $R^2 = ,116$; $F(2, 197) = 12,896$, $p < ,01$. Bulunan sonuçlar incelendiğinde, analize birlikte dahil edildiklerinde olumlu ve olumsuz mükemmeliyetçiliğin aile içi çatışma üzerinde herhangi bir anlamlı etkisi olmadığı görülmektedir (sırasıyla, $\beta = -,155$, $-,203$, $p > ,05$).

Çizelge 4.23: Ebeveyn Mükemmeliyetçiliği Alt Boyutlarının Sıkı Disiplin Üzerindeki Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

	Standardize edilmemiş katsayılar		Standardize edilmiş katsayılar			F	R ²
	B	Std. hata	β	t	p		
Sabit	2,801	,089		31,603	,000		
Olumlu mükemmeliyetçilik	-,028	,042	-,076	-,676	,500	13,302*	,119
Olumsuz mükemmeliyetçilik	,136	,038	,403	3,584	,000		

Bağımlı değişken: Sıkı disiplin

* p < ,01

Yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre ebeveyn mükemmeliyetçiliği alt boyutlarının aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları ölçeğinin alt boyutlarından olan sıkı disiplin üzerindeki etkisine bakıldığında bu modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve olumlu-olumsuz mükemmeliyetçiliğin sıkı disiplin değişkeninin varyansının %11,9'unu açıklayabildiği görülmektedir, R² = ,119; F(2, 197) = 13,302, p < ,01. Bulunan sonuçlar incelendiğinde, yalnızca olumsuz mükemmeliyetçiliğin sıkı disiplin üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkisi olduğu görülmektedir (β = ,403, p < ,01). Bu sonuca göre olumsuz mükemmeliyetçiliğin, sıkı disiplin davranışını artırıcı etkisi olduğu söylenebilir.

4.4.2. “H2: Ebeveyn mükemmeliyetçiliği çocuğun mükemmeliyetçiliği ile ilişkilidir”

Çizelge 4.24: Ebeveyn Mükemmeliyetçiliği Alt Boyutlarının Ergen Olumlu Mükemmeliyetçiliği Üzerindeki Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

	Standardize edilmemiş katsayılar		Standardize edilmiş katsayılar			F	R ²
	B	Std. hata	β	t	p		
Sabit	2,267	,181		12,503	,000		
Olumlu mükemmeliyetçilik	,176	,086	,235	2,042	,043	8,491*	,079
Olumsuz mükemmeliyetçilik	,038	,078	,056	,487	,627		

Bağımlı değişken: Ergen olumlu mükemmeliyetçiliği

* p < ,01

Yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre ebeveyn mükemmeliyetçiliği alt boyutlarının ergenlere yönelik olumlu ve olumsuz mükemmeliyetçilik ölçeğinin alt boyutlarından olan ergen olumlu mükemmeliyetçiliği üzerindeki etkisine

bakıldığında bu modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve olumlu-olumsuz mükemmeliyetçiliğin ergen olumlu mükemmeliyetçiliği değişkeninin varyansının %7,9'unu açıklayabildiği görülmektedir, $R^2 = ,079$; $F(2, 197) = 8,491$, $p < ,01$. Bulunan sonuçlar incelendiğinde, yalnızca olumlu mükemmeliyetçiliğin ergen olumlu mükemmeliyetçiliği üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkisi olduğu görülmektedir ($\beta = ,235$, $p < ,05$). Bu sonuca göre annenin olumlu mükemmeliyetçiliğinin, ergenin olumlu mükemmeliyetçiliğini artırıcı etkisi olduğu söylenebilir.

Çizelge 4.25: Ebeveyn Mükemmeliyetçiliği Alt Boyutlarının Ergen Olumsuz Mükemmeliyetçiliği Üzerindeki Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

	Standardize edilmemiş katsayılar		Standardize edilmiş katsayılar			F	R ²
	B	Std. hata	β	t	p		
Sabit	-,211	,143		-1,473	,142		
Olumlu mükemmeliyetçilik	,225	,068	,228	3,318	,001	200,083*	,670
Olumsuz mükemmeliyetçilik	,558	,062	,624	9,063	,000		

Bağımlı değişken: Ergen olumsuz mükemmeliyetçiliği

* $p < ,01$

Yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre ebeveyn mükemmeliyetçiliği alt boyutlarının ergenlere yönelik olumlu ve olumsuz mükemmeliyetçilik ölçeğinin alt boyutlarından olan ergen olumsuz mükemmeliyetçiliği üzerindeki etkisine bakıldığında bu modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve olumlu-olumsuz mükemmeliyetçiliğinin ergen olumsuz mükemmeliyetçiliği değişkeninin varyansının %67'sini açıklayabildiği görülmektedir, $R^2 = ,670$; $F(2, 197) = 200,083$, $p < ,01$. Bulunan sonuçlar incelendiğinde, olumlu ve olumsuz mükemmeliyetçiliğinin ergen olumsuz mükemmeliyetçiliği üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkisi olduğu görülmektedir (sırasıyla, $\beta = ,228$, $,624$, $p < ,01$). Bu sonuçlara göre annenin olumlu ve olumsuz mükemmeliyetçiliğinin, ergenin olumsuz mükemmeliyetçiliğini artırıcı etkisi olduğu söylenebilir.

4.4.3. “H3: Ebeveyn mükemmeliyetçiliği çocuğun özyeterliliği ile ilişkilidir”

Çizelge 4.26: Ebeveyn Mükemmeliyetçiliği Alt Boyutlarının Ergenin Akademik Yetkinlik Beklentisi Üzerindeki Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

	Standardize edilmemiş katsayılar		Standardize edilmiş katsayılar			F	R ²
	B	Std. hata	β	t	p		
Sabit	2,609	,199		13,130	,000		
Olumlu mükemmeliyetçilik	,207	,094	,244	2,195	,029	16,128*	,141
Olumsuz mükemmeliyetçilik	,115	,085	,150	1,350	,178		

Bağımlı değişken: Akademik yetkinlik beklentisi

* p < ,01

Yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre ebeveyn mükemmeliyetçiliği alt boyutlarının ergenlerde yetkinlik beklentisi ölçeğinin alt boyutlarından olan akademik yetkinlik beklentisi üzerindeki etkisine bakıldığında bu modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve olumlu-olumsuz mükemmeliyetçiliğin akademik yetkinlik beklentisi değişkeninin varyansının %14,1’ini açıklayabildiği görülmektedir, $R^2 = ,141$; $F(2, 197) = 16,128$, $p < ,01$. Bulunan sonuçlar incelendiğinde, yalnızca olumlu mükemmeliyetçiliğin akademik yetkinlik beklentisi üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkisi olduğu görülmektedir ($\beta = ,244$, $p < ,05$). Bu sonuca göre annenin olumlu mükemmeliyetçiliğinin, ergenin akademik yetkinlik beklentisini artırıcı etkisi olduğu söylenebilir.

Çizelge 4.27: Ebeveyn Mükemmeliyetçiliği Alt Boyutlarının Ergenin Duygusal Yetkinlik Beklentisi Üzerindeki Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

	Standardize edilmemiş katsayılar		Standardize edilmiş katsayılar			F	R ²
	B	Std. hata	β	t	p		
Sabit	5,075	,155		32,806	,000		
Olumlu mükemmeliyetçilik	-,093	,073	-,130	-1,272	,205	36,073*	,268
Olumsuz mükemmeliyetçilik	-,264	,066	-,407	-3,971	,000		

Bağımlı değişken: Duygusal yetkinlik beklentisi

* p < ,01

Yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre ebeveyn mükemmeliyetçiliği alt boyutlarının ergenlerde yetkinlik beklentisi ölçeğinin alt boyutlarından olan duygusal yetkinlik beklentisi üzerindeki etkisine bakıldığında bu modelin istatistiksel olarak

anlamli olduğu ve olumlu-olumsuz mükemmeliyetçiliğin duygusal yetkinlik beklentisi değişkeninin varyansının %26,8'ini açıklayabildiği görölmektedir, $R^2 = ,268$; $F(2, 197) = 36,073$, $p < ,01$. Bulunan sonuçlar incelendiğinde, yalnızca olumsuz mükemmeliyetçiliğin duygusal yetkinlik beklentisi üzerinde anlamlı ve negatif bir etkisi olduğu görölmektedir ($\beta = -,407$, $p < ,05$). Bu sonuca göre annenin olumsuz mükemmeliyetçiliğin, ergenin duygusal yetkinlik beklentisini azaltıcı etkisi olduğu söylenebilir.

Çizelge 4.28: Ebeveyn Mükemmeliyetçiliği Alt Boyutlarının Ergenin Sosyal Yetkinlik Beklentisi Üzerindeki Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

	Standardize edilmemiş katsayılar		Standardize edilmiş katsayılar			F	R ²
	B	Std. hata	β	t	p		
Sabit	4,627	,131		35,199	,000		
Olumlu mükemmeliyetçilik	-,011	,062	-,020	-,170	,865	5,076*	,049
Olumsuz mükemmeliyetçilik	-,099	,056	-,205	-1,755	,081		

Bağımlı değişken: Sosyal yetkinlik beklentisi

* $p < ,01$

Yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre ebeveyn mükemmeliyetçiliği alt boyutlarının ergenlerde yetkinlik beklentisi ölçeğinin alt boyutlarından olan sosyal yetkinlik beklentisi üzerindeki etkisine bakıldığında bu modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve olumlu-olumsuz mükemmeliyetçiliğin sosyal yetkinlik beklentisi değişkeninin varyansının %4,9'unu açıklayabildiği görölmektedir, $R^2 = ,049$; $F(2, 197) = 5,076$, $p < ,01$. Bulunan sonuçlar incelendiğinde, analize birlikte dahil edildiklerinde olumlu ve olumsuz mükemmeliyetçiliğin sosyal yetkinlik beklentisi üzerinde herhangi bir anlamlı etkisi olmadığı görölmektedir (sırasıyla, $\beta = ,244$, $,150$, $p > ,05$).

4.4.4. “H4: Aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları çocuğun mükemmeliyetçiliği ile ilişkilidir”

Çizelge 4.29: Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Alt Boyutlarının Ergen Olumlu Mükemmeliyetçiliği Üzerindeki Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

	Standardize edilmemiş katsayılar		Standardize edilmiş katsayılar			F	R ²
	B	Std. hata	β	t	p		
Sabit	2,597	,557		4,662	,000		
Aşırı koruyucu annelik	-,407	,190	-,226	-2,144	,033		
Demokratik davranma ve eşitlik tanıma	-,013	,122	-,009	-,107	,915		
Annenin ev kadınlığı rolünü reddetmesi	-,177	,139	-,115	-1,273	,205	2,751*	,066
Aile içi çatışma (Karı-Koca geçimsizliği)	,139	,137	,103	1,012	,313		
Sıkı disiplin	,592	,199	,296	2,975	,003		

Bağımlı değişken: Ergen olumlu mükemmeliyetçiliği

* $p < ,05$

Yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları alt boyutlarının ergenlere yönelik olumlu ve olumsuz mükemmeliyetçilik ölçeğinin alt boyutlarından olan ergen olumlu mükemmeliyetçiliği üzerindeki etkisine bakıldığında bu modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumlarının ergen olumlu mükemmeliyetçiliği değişkeninin varyansının %6,6'sını açıklayabildiği görülmektedir, $R^2 = ,066$; $F(5, 194) = 2,751$, $p < ,05$. Bulunan sonuçlar incelendiğinde, aşırı koruyucu anneliğin ergen olumlu mükemmeliyetçiliği üzerinde anlamlı ve negatif bir etkisi olduğu görülmektedir ($\beta = -,226$, $p < ,05$). Bunun yanı sıra sıkı disiplinin ergen olumlu mükemmeliyetçiliği üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkisi olduğu görülmektedir ($\beta = ,296$, $p < ,01$). Bu sonuca göre aşırı koruyucu anneliğin ergenin olumlu mükemmeliyetçiliğini azaltıcı etkisi olduğu, sıkı disiplinin ise artırıcı etkisi olduğu söylenebilir.

Çizelge 4.30: Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Alt Boyutlarının Ergen Olumsuz Mükemmeliyetçiliği Üzerindeki Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

	Standardize edilmemiş katsayılar		Standardize edilmiş katsayılar			F	R ²
	B	Std. hata	β	t	p		
Sabit	1,215	,507		2,395	,018		
Aşırı koruyucu annelik	-,211	,173	-,089	-1,219	,224		
Demokratik davranma ve eşitlik tanıma	,814	,111	,405	7,321	,000		
Annenin ev kadınlığı rolünü reddetmesi	-,645	,126	-,317	-5,101	,000	48,446*	,555
Aile içi çatışma (Karı-Koca geçimsizliği)	-,376	,125	-,212	-3,006	,003		
Sıkı disiplin	,775	,181	,294	4,279	,000		
Bağımlı değişken: Ergen olumsuz mükemmeliyetçiliği							

* $p < ,01$

Yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları alt boyutlarının ergenlere yönelik olumlu ve olumsuz mükemmeliyetçilik ölçeğinin alt boyutlarından olan ergen olumsuz mükemmeliyetçiliği üzerindeki etkisine bakıldığında bu modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumlarının ergen olumsuz mükemmeliyetçiliği değişkeninin varyansının %55,5'ini açıklayabildiği görülmektedir, $R^2 = ,555$; $F(5, 194) = 48,446$, $p < ,01$. Bulunan sonuçlar incelendiğinde, annenin ev kadınlığı rolünü reddetmesi ve aile içi çatışmanın ergen olumsuz mükemmeliyetçiliği üzerinde anlamlı ve negatif bir etkisi olduğu görülmektedir (sırasıyla, $\beta = -,317$, $-,212$, $p < ,01$). Bunun yanı sıra demokratik davranma ve eşitlik tanıma ile sıkı disiplinin ergen olumsuz mükemmeliyetçiliği üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkisi olduğu görülmektedir (sırasıyla, $\beta = ,405$, $,294$, $p < ,01$). Bu sonuca göre annenin ev kadınlığı rolünü reddetmesi ve aile içi çatışmanın ergenin olumsuz mükemmeliyetçiliğini azaltıcı etkisi olduğu, demokratik davranma ve eşitlik tanıma ile sıkı disiplinin ise artırıcı etkisi olduğu söylenebilir.

4.4.5. “H5: Aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları çocuğun özyeterliği ile ilişkilidir”

Çizelge 4.31: Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Alt Boyutlarının Akademik Yetkinlik Beklentisi Üzerindeki Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

	Standardize edilmemiş katsayılar		Standardize edilmiş katsayılar			F	R ²
	B	Std. hata	β	t	p		
Sabit	2,731	,616		4,430	,000		
Aşırı koruyucu annelik	-,306	,210	-,150	-1,457	,147		
Demokratik davranma ve eşitlik tanıma	,076	,135	,044	,563	,574		
Annenin ev kadınlığı rolünü reddetmesi	-,268	,154	-,153	-1,745	,083	4,835*	,111
Aile içi çatışma (Karı-Koca geçimsizliği)	,040	,152	,026	,264	,792		
Sıkı disiplin	,774	,220	,341	3,513	,001		

Bağımlı değişken: Akademik yetkinlik beklentisi

* $p < ,01$

Yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları alt boyutlarının ergenlerde yetkinlik beklentisi ölçeğinin alt boyutlarından olan akademik yetkinlik beklentisi üzerindeki etkisine bakıldığında bu modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumlarının akademik yetkinlik beklentisi değişkeninin varyansının %11,1’ini açıklayabildiği görülmektedir, $R^2 = ,111$; $F(5, 194) = 4,835$, $p < ,01$. Bulunan sonuçlar incelendiğinde, yalnızca sıkı disiplinin akademik yetkinlik beklentisi üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkisi olduğu görülmektedir ($\beta = ,341$, $p < ,05$). Bu sonuca göre sıkı disiplinin akademik yetkinlik beklentisini artırıcı etkisi olduğu söylenebilir.

Çizelge 4.32: Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Alt Boyutlarının Duygusal Yetkinlik Beklentisi Üzerindeki Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

	Standardize edilmemiş katsayılar		Standardize edilmiş katsayılar			F	R ²
	B	Std. hata	β	t	p		
Sabit	3,798	,460		8,265	,000		
Aşırı koruyucu annelik	,115	,157	,066	,731	,466		
Demokratik davranma ve eşitlik tanıma	-,447	,101	-,306	-4,438	,000		
Annenin ev kadınlığı rolünü reddetmesi	,267	,115	,181	2,330	,021	17,097*	,306
Aile içi çatışma (Karı-Koca geçimsizliği)	,325	,113	,252	2,870	,005		
Sıkı disiplin	-,235	,164	-,123	-1,430	,154		
Bağımlı değişken: Duygusal yetkinlik beklentisi							

* p < ,01

Yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları alt boyutlarının ergenlerde yetkinlik beklentisi ölçeğinin alt boyutlarından olan duygusal yetkinlik beklentisi üzerindeki etkisine bakıldığında bu modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumlarının duygusal yetkinlik beklentisi değişkeninin varyansının %30,6'sını açıklayabildiği görülmektedir, $R^2 = ,306$; $F(5, 194) = 17,097$, $p < ,01$. Bulunan sonuçlar incelendiğinde, annenin ev kadınlığı rolünü reddetmesi ve aile içi çatışmanın duygusal yetkinlik beklentisi üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkisi olduğu görülmektedir (sırasıyla, $\beta = ,181, ,252$, $p < ,05$). Bunun yanı sıra demokratik davranma ve eşitlik tanımanın duygusal yetkinlik beklentisi üzerinde anlamlı ve negatif bir etkisi olduğu bulunmuştur ($\beta = -,306$, $p < ,01$) Bu sonuca göre annenin ev kadınlığı rolünü reddetmesi ve aile içi çatışmanın duygusal yetkinlik beklentisini artırıcı etkisi olduğu, demokratik davranma ve eşitlik tanımanın ise azaltıcı etkisi olduğu söylenebilir.

Çizelge 4.33: Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Alt Boyutlarının Sosyal Yetkinlik Beklentisi Üzerindeki Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

	Standardize edilmemiş katsayılar		Standardize edilmiş katsayılar			F	R ²
	B	Std. hata	β	t	p		
Sabit	3,189	,383		8,321	,000		
Aşırı koruyucu annelik	,236	,131	,184	1,807	,072		
Demokratik davranma ve eşitlik tanıma	-,150	,084	-,138	-1,788	,075		
Annenin ev kadınlığı rolünü reddetmesi	,079	,096	,072	,829	,408	5,859*	,131
Aile içi çatışma (Karı-Koca geçimsizliği)	,122	,094	,127	1,292	,198		
Sıkı disiplin	,056	,137	,040	,413	,680		
Bağımlı değişken: Sosyal yetkinlik beklentisi							

* p < ,01

Yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları alt boyutlarının ergenlerde yetkinlik beklentisi ölçeğinin alt boyutlarından olan sosyal yetkinlik beklentisi üzerindeki etkisine bakıldığında bu modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumlarının sosyal yetkinlik beklentisi değişkeninin varyansının %13,1'ini açıklayabildiği görülmektedir, R² = ,131; F(5, 194) = 5,859, p < ,01. Bulunan sonuçlar incelendiğinde, aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları alt boyutlarının sosyal yetkinlik beklentisi üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı görülmektedir (p > ,05).

4.5. Aracı Değişken Hipotezlerine İlişkin Bulgular

Aracı değişken analizinin yapılabilmesi için belirli koşulların karşılanması gerekir. Bu koşullar şu şekildedir:

- 1- Bağımsız değişken ve bağımlı değişken arasındaki ilişki anlamlı olmalıdır.
- 2- Bağımsız değişken ve aracı değişken arasındaki ilişki anlamlı olmalıdır.
- 3- Aracı değişken ve bağımlı değişken arasındaki ilişki anlamlı olmalıdır.

Bu koşullar sağlandıktan sonra ilk olarak bağımsız değişkenin bağımlı değişkene olan etkisine bakılacaktır. Daha sonra modele aracı değişken dahil edilecektir. Bu durumda bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki anlamlı olan etkisi anlamsız olursa aracı değişkenin tam aracı, anlamlı olan değişken anlamlılığını korur ancak gücü azalır aracı değişkenin kısmi aracı olduğu görülecektir.

4.5.1. “H6: Ebeveynin aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları, ebeveyn mükemmeliyetçiliği ve çocuğun mükemmeliyetçiliği arasında aracı rol oynar”

H6 için belirtilen koşulları sağlayan değişkenler ile yapılan aracı değişken analizleri Çizelge 34-35-36’da gösterilmiştir.

Çizelge 4.34: Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Ebeveyn Olumlu Mükemmeliyetçiliği ve Ergen Olumlu Mükemmeliyetçiliği Arasındaki Aracı Rolüne İlişkin Aracı Değişken Analizi Sonuçları

Bağımlı değişken: Ergen olumlu mükemmeliyetçiliği		β	t	p	F	R ²	ΔR^2
Model 1	Olumlu mükemmeliyetçilik	,280	4,100	,000	16,809*	,078	,000
Model 2	Olumlu mükemmeliyetçilik Aşırı koruyucu annelik	,281 ,009	4,071 ,135	,000 ,892	8,372*	,078	

* p < ,01

Yapılan aracı değişken analizi sonuçlarına göre anne olumlu mükemmeliyetçiliğinin ergen olumlu mükemmeliyetçiliği üzerindeki etkisine bakıldığında bu modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir, R² = ,078; F(1, 198) = 16,809, p < ,01. Anne olumlu mükemmeliyetçiliğinin ergen olumlu mükemmeliyetçiliği üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkisi olduğu görülmektedir ($\beta = ,280$, p < ,01). Aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları alt boyutlarından aşırı koruyucu annelik modele aracı değişken olarak dahil edildiğinde, anne olumlu mükemmeliyetçiliğinin ergen olumlu mükemmeliyetçiliği üzerindeki etkisinde herhangi bir azalma olmadığı görülmektedir ($\beta = ,281$, p < ,01, $\Delta R^2 = ,000$).

Çizelge 4.35: Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Ebeveyn Olumlu Mükemmeliyetçiliği ve Ergen Olumsuz Mükemmeliyetçiliği Arasındaki Aracı Rolüne İlişkin Aracı Değişken Analizi Sonuçları

Bağımlı değişken: Ergen olumsuz mükemmeliyetçiliği		β	t	p	F	R ²	ΔR^2
Model 1	Olumlu mükemmeliyetçilik	,730	15,019	,000	225,574*	,533	,017
Model 2	Olumlu mükemmeliyetçilik Annenin ev kadınlığı rolünü reddetmesi	,653 - ,151	11,781 -2,732	,000 ,007	120,202*	,550	

* p < ,01

Yapılan aracı değişken analizi sonuçlarına göre anne olumlu mükemmeliyetçiliğin ergen olumsuz mükemmeliyetçiliği üzerindeki etkisine bakıldığında bu modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir, $R^2 = ,533$; $F(1, 198) = 225,574$, $p < ,01$. Anne olumlu mükemmeliyetçiliğin ergen olumsuz mükemmeliyetçiliği üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkisi olduğu görülmektedir ($\beta = ,730$, $p < ,01$). Aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları alt boyutlarından annenin ev kadınlığı rolünü reddetmesi modele aracı değişken olarak dahil edildiğinde, anne olumlu mükemmeliyetçiliğin ergen olumsuz mükemmeliyetçiliği üzerindeki etkisinde bir azalma olduğu, ancak anne olumlu mükemmeliyetçiliğin anlamlı etkisini sürdürdüğü görülmektedir ($\beta = ,653$, $p < ,01$, $\Delta R^2 = ,017$). Bu sonuca göre annenin ev kadınlığı rolünü reddetmesinin, anne olumlu mükemmeliyetçiliğin ergen olumsuz mükemmeliyetçiliği üzerindeki etkisinde kısmi aracı rolü olduğu söylenebilir.

Çizelge 4.36: Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Ebeveyn Olumsuz Mükemmeliyetçiliği ve Ergen Olumsuz Mükemmeliyetçiliği Arasındaki Aracı Rolüne İlişkin Aracı Değişken Analizi Sonuçları

Bağımlı değişken: Ergen olumsuz mükemmeliyetçiliği		β	t	p	F	R^2	ΔR^2
Model 1	Olumsuz mükemmeliyetçilik	,807	19,247	,000	370,428*	,652	
Model 2	Olumsuz mükemmeliyetçilik	,741	13,917	,000			,008
	Demokratik davranma ve eşitlik tanıma	,118	2,134	,034	126,620*	,660	
	Sıkı disiplin	-,021	-,459	,647			

* $p < ,01$

Yapılan aracı değişken analizi sonuçlarına göre anne olumsuz mükemmeliyetçiliğin ergen olumsuz mükemmeliyetçiliği üzerindeki etkisine bakıldığında bu modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir, $R^2 = ,652$; $F(1, 198) = 370,428$, $p < ,01$. Anne olumsuz mükemmeliyetçiliğin ergen olumsuz mükemmeliyetçiliği üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkisi olduğu görülmektedir ($\beta = ,807$, $p < ,01$). Aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları alt boyutlarından demokratik davranma ve eşitlik tanıma ile sıkı disiplin modele aracı değişken olarak dahil edildiğinde, anne olumsuz mükemmeliyetçiliğin ergen olumsuz mükemmeliyetçiliği üzerindeki etkisinde bir azalma olduğu, ancak anne olumsuz mükemmeliyetçiliğin anlamlı etkisini sürdürdüğü görülmektedir ($\beta = ,741$, $p < ,01$, $\Delta R^2 = ,008$). Bu sonuca göre demokratik davranma ve eşitlik tanıma ile sıkı disiplinin, anne olumsuz

mükemmeliyetçiliğin ergen olumsuz mükemmeliyetçiliği üzerindeki etkisinde kısmi aracı rolü olduğu söylenebilir.

4.5.2. “H7: Ebeveynin aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları, ebeveyn mükemmeliyetçiliği ve çocuğun özyeterliği arasında aracı rol oynar”

H7 için belirtilen koşulları sağlayan değişkenler ile yapılan aracı değişken analizi Çizelge 37’de gösterilmiştir.

Çizelge 4.37: Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Ebeveyn Olumsuz Mükemmeliyetçiliği ve Ergen Duygusal Yetkinlik Beklentisi Arasındaki Aracı Rolüne İlişkin Aracı Değişken Analizi Sonuçları

Bağımlı değişken: Duygusal yetkinlik beklentisi		β	t	p	F	R^2	ΔR^2
Model 1	Olumsuz mükemmeliyetçilik	-,512	-8,385	,000	70,308*	,262	
Model 2	Olumsuz mükemmeliyetçilik Demokratik davranma ve eşitlik tanıma	-,442 -,114	-5,708 -1,469	,000 ,143	36,439*	,270	,008

* $p < ,01$

Yapılan aracı değişken analizi sonuçlarına göre anne olumsuz mükemmeliyetçiliğin ergen duygusal yetkinlik beklentisi üzerindeki etkisine bakıldığında bu modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir, $R^2 = ,262$; $F(1, 198) = 70,308$, $p < ,01$. Anne olumsuz mükemmeliyetçiliğin ergen duygusal yetkinlik beklentisi üzerinde anlamlı ve negatif bir etkisi olduğu görülmektedir ($\beta = -,512$, $p < ,01$). Aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları alt boyutlarından demokratik davranma ve eşitlik tanıma modele aracı değişken olarak dahil edildiğinde, anne olumsuz mükemmeliyetçiliğin ergen duygusal yetkinlik beklentisi üzerindeki etkisinde bir azalma olduğu, ancak anne olumsuz mükemmeliyetçiliğin anlamlı etkisini sürdürdüğü görülmektedir ($\beta = -,442$, $p < ,01$, $\Delta R^2 = ,008$). Bu sonuca göre demokratik davranma ve eşitlik tanımanın, anne olumlu mükemmeliyetçiliğin ergen duygusal yetkinlik beklentisi üzerindeki etkisinde kısmi aracı rolü olduğu söylenebilir.

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırmada, ergenlerde mükemmeliyetçilik ve özyeterliğin ebeveyn stilleri ve mükemmeliyetçiliği ile ilişkisi ele alınmıştır. Araştırmada 200 anne ve ergen çocuğundan veri toplanmıştır. Annelere yöneltilen ölçeklere ilişkin verilen cevaplar incelendiğinde, örnekleme oluşturan annelerin olumlu mükemmeliyetçilik seviyelerinin orta, olumsuz mükemmeliyetçilik seviyelerinin ise düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Ayrıca annelerin annenin ev kadınlığı rolünü reddetmesi ve aile içi çatışma düzeylerinin çok yüksek, aşırı koruyucu annelik, demokratik davranma ve eşitlik tanıma ve sıkı disiplin düzeylerinin ise yüksek seviyede olduğu görülmektedir. Ergenlere yöneltilen ölçeklere ilişkin verilen cevaplar incelendiğinde ise, örnekleme oluşturan ergenlerin olumlu mükemmeliyetçilik seviyelerinin yüksek, olumsuz mükemmeliyetçilik seviyelerinin ise orta düzeyde olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra, ergenlerin belirtilen yetkinlik beklentisi boyutlarının tamamında yüksek seviyede puan aldıkları görülmektedir.

Araştırmanın ilk hipotezinde ebeveyn mükemmeliyetçiliğinin çocuk yetiştirme stilleri ile ilişkisine bakılmıştır. Buna göre annelerdeki olumlu mükemmeliyetçiliğin, aşırı koruyucu annelik davranışını ve annenin ev kadınlığı rolünü reddetmesi davranışını azaltıcı etkisi olduğu söylenebilir. Soenens vd. (2005), araştırmalarında olumsuz mükemmeliyetçilik düzeyiyle ebeveyn kontrolü arasında anlamlı ilişkiler olduğunu ortaya koymuşlardır. Bu bağlamda, araştırmamızda olumlu mükemmeliyetçiliğin aşırı koruyucu annelik davranışını azaltıcı etkisinin olması dikkat çekici bir sonuçtur. Soenens vd. (2005), olumsuz mükemmeliyetçiliğin bu davranışı artırdığını ifade etmektedir. Öte yandan annelerdeki olumsuz mükemmeliyetçiliğin, demokratik davranma ve eşitlik tanıma davranışını, sıkı disiplin davranışını ve aşırı koruyucu annelik davranışını artırıcı etkisi olduğu söylenebilir. Literatürde genellikle ebeveynlik stillerinin çocukta mükemmeliyetçilik düzeyiyle ilişkisi araştırıldığından, olumlu-olumsuz ebeveyn mükemmeliyetçiliğinin ebeveynlik stilleri ile ilişkisini değerlendiren araştırmaya rastlanmamıştır. Ancak pek çok araştırma, ebeveynlik stilleri ile ebeveyn mükemmeliyetçiliği arasında önemli bir

ilişki olduğunu ortaya koymaktadır (Kakavand, Kalantari, Noohi, & Taran, 2017; Wright, Chase, Horn, & Vealey, 2019; Yıldız, Duru, & Eldeleklioğlu, 2020).

Araştırmanın ikinci hipotezinde ebeveyn mükemmeliyetçiliğinin ergen mükemmeliyetçiliğine etkisine bakılmıştır. Annenin olumlu mükemmeliyetçiliğinin, ergenin olumlu mükemmeliyetçiliğini artırıcı etkisi olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra annenin olumlu ve olumsuz mükemmeliyetçiliğinin, ergenin olumsuz mükemmeliyetçiliğini artırıcı etkisi olduğu görülmektedir.

Araştırmanın üçüncü hipotezinde ebeveyn mükemmeliyetçiliğinin çocukta özyeterlik üzerindeki etkisine bakılmıştır. Annelerin mükemmeliyetçiliğinin, çocuklarının özyeterliklerine olan etkisine bakıldığında annenin olumlu mükemmeliyetçiliğinin, ergenin akademik yetkinlik beklentisini artırıcı etkisi olduğu görülmektedir. Ayrıca annenin olumsuz mükemmeliyetçiliğinin, ergenin duygusal yetkinlik beklentisini azaltıcı etkisi olduğu bulunmuştur. Rice ve diğerlerine (2005) göre olumsuz mükemmeliyetçilikte çocuklar için gerçekçi olmayan beklentiler ve yüksek düzeyde eleştirel yaklaşımlar söz konusudur. Bu durum, çocukta da olumsuz mükemmeliyetçiliği artırabilmektedir. Bireylerin olumsuz mükemmeliyetçilikleri ve ebeveynlerinin yüksek beklentileri arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler olduğu Rice vd. (2005) tarafından vurgulanmıştır.

Frost vd. (1991) çalışmalarında kız çocukları ve annelerinin mükemmeliyetçilik düzeylerini değerlendirmiştir. Mükemmeliyetçi annelerin kızları da mükemmeliyetçi yapıya sahip olarak saptanmıştır. Buna karşın benzer araştırmanın baba-kız ikilileri üzerinde yapılması durumunda anlamlı sonuçlar elde edilmemiştir. Vieth ve Trull (1999) çalışmalarında yine anne-kız ve baba-oğul çiftlerinde mükemmeliyetçilik ilişkisini değerlendirmişlerdir. Annelerin mükemmeliyetçilikleri kız çocuklarında da mükemmeliyetçiliği artırmaktadır. Benzer bulgu, baba-oğul çiftleri için de geçerlidir. Ancak karşıt cinsiyetli ebeveyn-çocuk çiftlerinde bu bulgu saptanmamıştır. Baser (2007), araştırmasında mükemmeliyetçiliğinin babadan çok anne mükemmeliyetçiliği ile yordandığını tespit etmiştir. Soenens vd. (2006), çalışmalarında ergenler ve ebeveynlerinden veri toplamışlardır. Araştırmalarında ebeveynlerin olumsuz mükemmeliyetçiliklerinin çocuklarda da olumsuz mükemmeliyetçiliği pozitif yönde etkilediğini saptamışlardır.

Araştırmanın dördüncü hipotezinde ebeveynlik stillerinin çocukta mükemmeliyetçiliğe etkisine bakılmıştır. Aile hayatı ve çocuk yetiştirme

tutumlarının, ergenlerdeki mükemmeliyetçiliğe olan etkisi incelendiğinde aşırı koruyucu anneliğin ergenin olumlu mükemmeliyetçiliğini azaltıcı etkisi olduğu, sıkı disiplinin ise artırıcı etkisi olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca annenin ev kadınlığı rolünü reddetmesi ve aile içi çatışmanın ergenin olumsuz mükemmeliyetçiliğini azaltıcı etkisi olduğu, demokratik davranma ve eşitlik tanıma ile sıkı disiplinin ise artırıcı etkisi olduğu bulunmuştur. Gwen ve Eva (2005), çalışmalarında aşırı koruyucu ve kontrolcü ebeveynlik yaklaşımlarının çocukta mükemmeliyetçilik gelişimini pozitif olarak etkilediğini saptamışlardır. Benzer bulgulara Yıldız'ın (2007) çalışmasında da rastlanmaktadır. Kontrolcü ve korumacı ebeveynlerin çocuklarında mükemmeliyetçiliğin daha fazla görüldüğü ortaya konulmuştur. Flett vd. (1995) yine benzer biçimde ebeveynlerin aşırı korumacı ve otoriter tutumlarının çocuklarda mükemmeliyetçilik düzeyini artırdığına yönelik sonuçlar elde etmişlerdir. Ablard ve Parker (1997), çalışmalarında ebeveynlerin çocukları için planları ve amaçları kapsamında çocuktaki mükemmeliyetçiliğin nasıl değiştiğini araştırmışlardır. Çocukların performanslarına odaklanan ve otoriter yaklaşım sergileyen ebeveynlerin çocuklarında olumsuz mükemmeliyetçilik daha yüksektir. Buna karşın çocukların öğrenme süreçlerine odaklanan ebeveynlerin çocuklarında olumsuz mükemmeliyetçilik daha düşüktür.

Araştırmanın beşinci hipotezinde ebeveynlik stillerinin çocukta özyeterlik ile ilişkisine bakılmıştır. Aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumlarının, ergenlerdeki özyeterlikle olan ilişkisine bakıldığında sıkı disiplinin akademik yetkinlik beklentisini artırıcı etkisi olduğu bulunmuştur. Annenin ev kadınlığı rolünü reddetmesi ve aile içi çatışmanın duygusal yetkinlik beklentisini artırıcı etkisi olduğu, demokratik davranma ve eşitlik tanımanın ise azaltıcı etkisi olduğu görülmüştür. Literatürde, ebeveynde olumlu-olumsuz mükemmeliyetçilik ve ergende özyeterlik düzeyi arasındaki ilişkiyi ele alan çok sınırlı çalışma bulunmaktadır. Zadeh vd. (2014), araştırmalarında ebeveyn mükemmeliyetçiliği ile özyeterlik arasındaki ilişkiyi ele almışlardır. Araştırma sonuçlarına göre, ebeveynde mükemmeliyetçiliğin çocuklarda akademik yetkinlik beklentisi üzerinde pozitif yönde güçlü bir etkisi vardır. Literatürde mükemmeliyetçilik ve özyeterlik düzeyi arasındaki ilişkiye yönelik pozitif bulgular saptayan çalışmalar göz önüne alındığında, bu ilişkiye yönelik bir çıkarım yapmak da mümkün olmaktadır. Buna göre, ebeveyn mükemmeliyetçiliğinin ergen mükemmeliyetçiliğini pozitif etkilediği

sonucundan hareketle, ebeveyn mükemmeliyetçiliğinin ergende özyeterliği de etkileyeceği sonucuna ulaşılabilmektedir. Otoriter ebeveynlik stiline sahip bireylerin çocuklarında akademik yetkinlik beklentisinin yükseldiğine ilişkin sınırlı çalışmalara ait bulgular da bu yorumu desteklemektedir (Ahadi & Jamhary, 1999).

Araştırmanın son iki hipotezine yönelik yapılan analizlerde ebeveynin aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumlarının, ebeveyn mükemmeliyetçiliğinin ergen mükemmeliyetçiliği ve özyeterliği üzerinde olan etkisinde aracı role sahip olma durumu incelenmiştir. Aracı değişken analizi için gereken koşulları sağlayan alt boyutlarla yapılan analizler sonucunda annenin ev kadınlığı rolünü reddetmesinin, anne olumlu mükemmeliyetçiliğinin ergen olumsuz mükemmeliyetçiliği üzerindeki etkisinde kısmi aracı rolü olduğu bulunmuştur. Ayrıca demokratik davranma ve eşitlik tanıma ile sıkı disiplinin, anne olumsuz mükemmeliyetçiliğinin ergen olumsuz mükemmeliyetçiliği üzerindeki etkisinde kısmi aracı rolü olduğu söylenebilir. Diğer bir deyişle, annenin olumlu mükemmeliyetçiliği kısmi olarak annenin ev kadınlığı rolünü reddetmesine sebep olmakta, annenin ev kadınlığı rolünü reddetmesi de çocukta olumsuz mükemmeliyetçiliğe sebep olmaktadır. Ayrıca benzer şekilde, annenin olumsuz mükemmeliyetçiliği kısmi olarak annenin demokratik davranmasına ve sıkı disiplinli olmasına sebep olmakta ve bu durum çocukta olumsuz mükemmeliyetçiliğe sebep olmaktadır.

Son olarak, demokratik davranma ve eşitlik tanımanın, anne olumlu mükemmeliyetçiliğinin ergen duygusal yetkinlik beklentisi üzerindeki etkisinde kısmi aracı rolü olduğu bulunmuştur. Başka bir şekilde belirtmek gerekirse, annenin olumlu mükemmeliyetçiliği kısmi olarak annenin demokratik davranmasına ve eşitlik tanımasına sebep olmakta ve bu durum çocuktaki duygusal yetkinlik beklentisini azaltmaktadır. Literatürde yapılan araştırmalara bakıldığında mükemmeliyetçilik ve özyeterlik arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunun ortaya konulduğu görülmektedir. Ataş'ın (2018) araştırmasında ergenlerin mükemmeliyetçilik düzeyleri ve özyeterlik inançları arasındaki ilişki ele alınmıştır. Araştırma sonuçları mükemmeliyetçilik ve özyeterlik arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Bandura (1986) kişinin yeterli yeteneklere sahip olmasının kişiyi göreve başlamaya yönlendirdiğini ve özyeterliği artırdığını, mükemmeliyetçiliği de bu durumun pozitif yönde etkilediğini belirtmektedir. Çelik (2013) de araştırmasında mükemmeliyetçilik ve akademik özyeterlik ilişkisini ele

almıştır. Üstün zekalı öğrencilerde mükemmeliyetçilik ve akademik özyeterlik düzeylerinin anlamlı ilişkiler içinde olduğu saptanmıştır.

Görüldüğü üzere ebeveyn mükemmeliyetçiliği, ebeveynlik stilleri ve ergende mükemmeliyetçilik ile özyeterliği direkt olarak ya da aracı değişkenler kapsamında ele alan çalışmaya rastlanmamıştır. Bu durum araştırmanın bir sınırlılığını oluşturmakla beraber sonraki çalışmalara kaynak niteliği sağladığından literatürdeki önemli bir boşluğu doldurmaktadır.

6. ÖNERİLER

Literatürde mükemmeliyetçilik ve özyeterlik ilişkisi ergen örneklem gruplarında daha çok akademik başarıyla ilişkili biçimde incelenmiştir. Ebeveyn mükemmeliyetçiliği ve ergenlerde mükemmeliyetçilik-özyeterlik değişkenleri ilişkisini bu çalışmada olduğu biçimde ele alan araştırmaya rastlanmamıştır. Bu noktada araştırmaların artırılması ve ebeveyn mükemmeliyetçiliğinin ergenlerde özyeterlik ve mükemmeliyetçilik üzerindeki etkisinin incelenmesi önerilebilir. Söz konusu değişkenler arasındaki ilişkilerde farklı değişkenlerin aracı rolleri de ele alınabilir.

Ebeveynlik stilleri, çocuğun yaşamı boyunca etkisi altında olacağı pek çok özelliğini etkilemekte, şekillendirmektedir. Bu nedenle ebeveynlik stillerinin kapsamlı biçimde ele alınması büyük bir önem taşımaktadır. Böylelikle bireysel ve toplumsal bağlamda psikolojik gelişim konusunda yaşanan sorunlara çözüm üretilebilecektir. Bu nedenle, başta ebeveynlik stilleri olmak üzere araştırma değişkenlerinin sonraki araştırmalarda ele alınması önerilmektedir.

Mükemmeliyetçiliğin gerek ergenler gerek yetişkinlerde yaşam deneyimlerini şekillendiren bir özellik olması, onu çeşitli bağlamlarda incelenmesi gereken bir noktaya taşımaktadır. Bu nedenle mükemmeliyetçiliğin ergenlerde özellikle önem taşıyan yetkinlik beklentisi gibi konular çerçevesinde değerlendirilmesi önemlidir.

Klinik uygulamalarda özellikle ergen yaş grubu danışanlara mükemmeliyetçilik ve algılanan ebeveyn stilleri gibi konularda ölçme araçlarının uygulanması, terapi süreçlerinde aydınlatıcı ve yol gösterici bir değer taşıyacaktır. Bu kapsamda klinik uygulamalarda bu gibi ölçme araçlarının uygulanması önerilmektedir. Yetişkinlerde de mükemmeliyetçiliğin nicel bir bulgu sağlayan ölçme araçlarıyla değerlendirilmesi, danışanın yaşamında pek çok noktayı aydınlayabilecek ve terapist için de daha detaylı bir yaklaşım benimsemeyi sağlayabilecektir.

KAYNAKLAR

- Ablard, K., & Parker, W.** (1997). Parents' achievement goals and perfectionism in their academically talented children. *Journal of Youth and Adolescence*, 26(6), 651-667.
- Ahadi, H., & Jamhary, F.** (1999). *Psychological growth, adolescence, adulthood*. Tehran: Publishing Foundation.
- Allen, J., & Manning, N.** (2007). From safety to affect regulation: attachment from the vantage point of adolescence. *New Dir Child Adolesc Dev*(117), 23-39.
- Altunçekiç, A., Yaman, S., & Koray, Ö.** (2005). Öğretmen Adaylarının Öz-Yeterlik İnanç Düzeyleri ve Problem Çözme Becerileri Üzerine Bir Araştırma (Kastamonu İli Örneği). *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13, 93-102.
- Ashby, J., Slaney, R., Noble, C., Gnilka, P., & Rice, K.** (2012). Differences between "normal" and "neurotic" perfectionists: Implications for mental health counsellors. *Journal of Mental Health Counselling*, 34(4), 322-340.
- Ataş, N.** (2018). Ergenlerin akademik erteleme davranışları, akademik özyeterlik inançları ve mükemmeliyetçilik düzeyleri. *Yüksek Lisans Tezi*. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bandura, A.** (1982). Self Efficacy Mechanism in Human Agency. *American Psychologist*, 37(2), 127.
- Bandura, A.** (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Prentice Hall: Englewood Cliffs.
- Bandura, A.** (1994). "Self-Efficacy". ed. V. S. New York: Academic Press.
- Bandura, A.** (1997). *Self-Efficacy: The Exercise of Control*. New York: W.H. Freeman and Company.
- Barber, B. K., & Harmon, E. L.** (2002). Violating the self: parental psychological control of children and adolescents. B. K. Barber içinde, *Intrusive parenting: How psychological control affects children and adolescents*. Washington: APA.
- Baser, S.** (2007). Batıkent ilköğretim okulu sekizinci sınıf öğrencilerinde mükemmeliyetçiliğin akademik başarıya etkisi. *Doktora Tezi*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Baumrind, D.** (1989). Rearing competent children. W. Damon (Dü.) içinde, *Child development today and tomorrow* (s. 349-378). San Francisco: Jossey-Bass.

- Baumrind, D.** (1991). The Influence of Parenting Style on Adolescent Competence and Substance Use. *Journal of Early Adolescence*, 11(1), 56-95.
- Blatt, S.** (1995). The destructiveness of perfectionism: Implications for the treatment of depression. *American Psychologist*, 50(12), 1003-1020.
- Broman-Fulks, J. J., Hill, R. W., & Green, B. A.** (2008). Is perfectionism categorical or dimensional? A taxometric analysis. *Journal of Personality Assessment*, 90(5), 481-490.
- Burger, J. M.** (2006). *Kişilik*. Kaknüs Yayınları.
- Burnam, A., Komarraju, M., Hamel, R., & Nadler, D. R.** (2014). Do adaptive perfectionism and self-determined motivation reduce academic procrastination? *Learning and Individual Differences*, 36, 165-172.
- Çelik, D.** (2013). Üstün Zekalı Olan ve Olmayan Öğrencilerin Mükemmeliyetçilik ve Akademik Özyeterlikleri Arasındaki İlişki. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Damian, L., Stoeber, J., Negru, O., & Baban, A.** (2013). On the development of perfectionism in adolescence: Perceived parental expectations predict longitudinal increases in socially prescribed perfectionism. *Personality and Individual Differences*, 55(6), 688-693.
- DeHart, T., Pelham, B. W., & Tennen, H.** (2006). What lies beneath: Parenting. *Journal of Experimental Social Psychology*(42), 1–17.
- Dombusch, S. M., Ritter, P. L., & Leiderman, P. H.** (1987). The relation of parenting style to adolescent performance. *Child Development*, 58, 1244-1257.
- Erel, D.** (tarih yok). The Concept of Self Efficacy and Self Efficacy - Performance Relationship. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 55(4), 19.
- Eusanio, J., Thomson, P., & Jaque, S.** (2014). Perfectionism, shame, and self-concept in dancers: A mediation analysis. *Journal of Dance Medicine & Science*, 18(3), 106-114.
- Evers, W., Brouwers, A., & Tomic, W.** (2002). Burnout and Self-Efficacy: A Study on Teachers' Beliefs When Implementing An Innovative Educational System in the Netherlands. *British Journal of Educational Psychology*(72), 227-243.
- Flett, G., Hewitt, P., & Dyck, D.** (1989). Self-oriented perfectionism, neuroticism and anxiety. *Personality and Individual Differences*, 10(7), 731-735.
- Flett, G., Sawatzky, D., & Hewitt, P.** (1995). Dimensions of perfectionism and goal commitment: a further comparison of two perfectionism measures. *Journal of Psychopathology and Behavioural Assessments*, 17, 111-124.
- Frost, R. O., Marten, P., Lahart, C. M., & Rosenblate, R.** (1990). The dimensions of perfectionism. *Cognitive Therapy and Research*(14), 449–468.
- Gürol, A., Altunbaş, S., & Karaaslanı, N.** (2010). “Öğretmen Adaylarının Öz Yeterlik İnançları ve Epistemolojik İnançları Üzerine Bir Çalışma” 9. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu Bildiriler Kitabı. Elazığ.

- Gençtürk, A.** (2008). İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Öz-Yeterlik Algıları Ve İş Doyumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. . *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Zonguldak: Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Greenspon, T.** (2000). “Healthy perfectionism” is an oxymoron! Reflections on the psychology of perfectionism and the sociology of science. *Journal of Secondary Gifted Education, 11*, 197-208.
- Greenspon, T.** (2008). Making sense of error: A view of the origins and treatment of perfectionism. *American Journal of Psychotherapy, 62*, 263-282.
- Greenspon, T.** (2014). Is there an antidote to perfectionism? Perfectionism and its antidotes. *Psychology in the Schools, 51*(9), 986-998.
- Grusec, J. E., & Goodnow, J. J.** (1994). Impact of parental discipline methods on the child's internalization of values: A reconceptualization of current points of view. *Developmental Psychology, 30*(1), 4-19.
- Gwen, A., & Eva, M.** (2005). The Role Of Mothers’ Use Of Control in Children’s Perfectionism: Implications For The Development Of Children’s Depressive Symptoms. *Journal of Personality, 73*(1), 23-46.
- Haase, A. M., Prapavessis, H., & Glynn Owens, R.** (2013). Domain-specificity in perfectionism: Variations across domains of life. *Personality and Individual Differences, 55*(6), 711-715.
- Hamachek, D.** (1978). Psychodynamics of normal and neurotic perfectionism. *Psychology, 15*, 27-33.
- Hecht, D.** (2013). The neural basis of optimism and pessimism. *Experimental Neurobiology, 22*(3), 173-199.
- Heslin, P. A., & Khele, U.** (2006). “Self-Efficacy”, ed. S. G. Rogelberg. *Encyclopedia of Industrial / Organizational Psychology, 2*, 705-708.
- Hewitt, P. L., & Flett, G. L.** (1991). Perfectionism in the Self and Social Contexts: Conceptualization, Assessment, and Association with Psychopathology. *Journal of Personality and Social Psychology*(60), 456–470.
- Hewitt, P. L., Flett, G. L., Besser, A., Sherry, S. B., & McGee, B.** (2003). Perfectionism Is Multidimensional: A Reply to Shafran, Cooper and Fairburn (2002). *Behaviour Research and Therapy*(41), 1221–1236.
- Hewitt, P., & Flett, G.** (2007). When does conscientiousness become perfectionism? *Current Psychiatry, 6*, 49-60.
- Hill, A., Witcher, C., Gotwals, J., & Leyland, A.** (2015). A qualitative study of perfectionism among self-identified perfectionists in sport and the performing arts. *Sport, Exercise, and Performance Psychology, 4*(4), 237-253.
- Hollender, M. H.** (1978). Perfectionism, a neglected personality trait. , 39, 384. *Journal of Clinical Psychiatry, 384*.
- Hosogi, M. M., Okada, A., Fuji, C., Noguchi, K., & Watanabe, K.** (2012). Importance and usefulness of evaluating self-esteem. *Hosogi et al. BioPsychoSocial Medicine, 6*(9).

- Howell, J. A., McEvoy, P. M., Grafton, B., Macleod, C., Kane, R. T., & Anderson, R. A.** (2016). Selective attention in perfectionism: Dissociating valence from perfectionism-relevance. *Journal of Behaviour Therapy and Experimental Psychiatry*, 51, 100-108.
- Kakavand, A., Kalantari, S., Noohi, S., & Taran, H.** (2017). Identifying the relationship of parenting styles and parent's perfectionism with normal students' and gifted students' perfectionism. *Independent Journal of Management & Production*, 8(1), 108-123.
- Kreitner, R., & Kinicki, A.** (2001). *Organizational Behavior*. Irwin McGraw-Hill.
- Lloyd, S., Schmidt, U., Khondoker, M., & Tchanturia, K.** (2015). Can psychological interventions reduce perfectionism? A systematic review and meta-analysis. *Behavioural and Cognitive Psychotherapy*, 43(6), 705-727.
- Luszczynska, A., Mohamed, N. E., & Schwarzer, R.** (2005). Self-Efficacy and Social Support Predict Benefit Finding 12 Months after Cancer Surgery: The Mediating Role of Coping Strategies. *Psychology, Health & Medicine*, 10(4), 365-375.
- Martínez, I., & García, J.** (2007). Impact of parenting styles on adolescents' self-esteem and internalization of values in Spain. , 10(2),. *The Spanish Journal Of Psychology*, 10(2), 338-348.
- Martínez, I., & García, J.** (2008). Internalization of values and self-esteem among Brazilian teenagers from authoritative, indulgent, authoritarian, and neglectful homes. *Family Therapy*, 35(1), 43-59.
- Miller-Day, M., & Marks, J.** (2006). Perceptions of parental communication orientation, perfectionism, and disordered eating behaviors of sons and daughters. *Health Communication*, 19(2), 153-163.
- Morgil, İ., Seçken, N., & Yücel, A.** (2004). Kimya Öğretmen Adaylarının Öz-Yeterlik İnançlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi". *Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 62-72.
- Ordun, G.** (2005). Kişilik Faktörleri ve Satış Temsilcilerinin Performansları Üzerine Bir Araştırma. *Yönetim*, 51, 59.
- Özbilir, T., Day, A., & Catano, V.** (2015). Perfectionism at work: An investigation of adaptive and maladaptive perfectionism in the workplace among Canadian and Turkish employees: Perfectionism at work. *Applied Psychology*, 64(1), 252-280.
- Özerkan, E.** (2007). Öğretmenlerin Öz-Yeterlik Algıları ile Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Benlik Kavramları Arasındaki İlişki. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Pajares, F.** (1996). Self Efficacy Beliefs in Academic Settings. *Review of Educational Research*, 66(4), 543-578.
- Pajares, F.** (1997). Current Directions in Self Efficacy Research In M. Maehr & P.R. Pintrich (Eds.). *Advances in Motivation and Achievement*, 10, 1-49.
- Pajares, F., & Schunk, D. H.** (2002). Self and Self Beliefs in Psychology Education: A Historical Perspective. J. Aronson (Dü.) içinde, *Improving*

Academic Achievement: Impact of Psychological Factors on Education (s. 5-25). Amsterdam: Academic Press.

- Pomerantz, E. M., Grolnick, W. S., & Price, C. E.** (2005). The role of parents in how children approach achievement. A. J. Elliot, & C. S. Dweck (Dü) içinde, *Handbook of Competence and Motivation* (s. 259-278). New York: Guilford Press.
- Randles, D., Flett, G. L., Nash, K. A., McGregor, I. D., & Hewitt, P. L.** (2010). Dimensions of perfectionism, behavioural inhibition, and rumination. *Personality and Individual Differences, 49*(2), 83-87.
- Rice, K. G., Lopez, F. G., & Vergara, D.** (2005). Parental/Social influences on perfectionism and adult attachment orientations. *Journal of Social and Clinical Psychology, 24*(4), 580-605.
- Rice, K., & Richardson, C.** (2014). Classification challenges in perfectionism. *Journal of Counseling Psychology, 61*(4), 641-648.
- Rice, K., Lopez, F., & Vergara, D.** (2005). Parental/social influences on perfectionism and adult attachment orientations. *Journal of Social and Clinical Psychology, 24*(4), 580-605.
- Ritter, J., Boone, W., & Rubba, P.** (2001). Development of An Instrument To Assess Prospective Elementary Teacher SelfEfficacy Beliefs About Equitable Science Teaching And Learning (SEBEST). *Journal of Science Teacher Education, 12*(3), 175-198.
- Sands, A., Craddock, A. E., & Church, W.** (2009). Family of origin characteristics as predictors of perfectionism. *Australian Journal of Psychology, 61*(3), 136-144.
- Scott, J., Yap, K., Francis, A., & Schuster, S.** (2014). Perfectionism and its relationship with anticipatory processing in social anxiety: Perfectionism and anticipatory processing. *Australian Journal of Psychology, 66*(3), 187-196.
- Shafran, R., Cooper, Z., & Fairburn, C. G.** (2002). Clinical Perfectionism: A Cognitive Behavioral Analysis. *Behavior Research and Therapy*(40), 773-791.
- Slaney, R. B., Rice, K. G., Mobley, M., Trippi, J., & Ashby, J. S.** (2001). The revised almost perfect scale. *Measurement and Evaluation in Counselling and Development, 34*(3), 130-145.
- Soenens, B., Luyckx, K., Vansteenkiste, M., Luyten, P., Duriez, B., & Goossens, L.** (2008). Maladaptive perfectionism as an intervening variable between psychological control and adolescent depressive symptoms: a three-wave longitudinal study. *J Fam Psychol, 22*(3), 465-474.
- Soenens, B., Vansteenkiste, M., Duiez, B., & Goossens, L.** (2006). In search of the sources of psychologically controlling parenting: The role of parental separation anxiety and parental maladaptive perfectionism. *Journal of Research on Adolescence, 16*(4), 539-559.
- Soenens, B., Vansteenkiste, M., Luyten, P., Duriez, B., & Goossens, L.** (2005). Maladaptive perfectionistic self-representations: The mediational link

between psychological control and adjustment. *Personality and Individual Differences*, 38, 487-498.

- Steinberg, L., Lamborn, S., Darling, N., Mounts, N. S., & Dornbusch, S. M.** (1994). Over-Time Changes in Adjustment and Competence among Adolescence from Authoritative, Authoritarian, Indulgent, and Neglectful Families. , 65(3), . *Child Development*, 65(3), 754-770.
- Stoeber, J., & Eismann, U.** (2007). Perfectionism in young musicians: Relations with motivation, effort, achievement, and distress. *Personality and Individual Differences*, 43(8), 2182-2192.
- Stoeber, J., & Otto, K.** (2006). Positive conceptions of perfectionism: Approaches, evidence, challenges. *Personality and Social Psychology Review*, 10, 295-319.
- Stoeber, J., Harris, R., & Moon, P.** (2007). Perfectionism and the experience of pride, shame, and guilt: Comparing healthy perfectionists, unhealthy perfectionists, and non-perfectionists. *Personality and Individual Differences*, 43, 131-141.
- Stoeber, J., Harvey, L., Almeida, I., & Lyons, E.** (2013). Multidimensional sexual perfectionism. *Archives of Sexual Behaviour*, 42(8), 1593-1604.
- Vieth, a., & Trull, T.** (1999). *Family patterns of perfectionism: an examination of college students and their parents*. Columbia: Department of Psychology, University of Missouri.
- Wright, E., Chase, M. A., Horn, T. S., & Vealey, R. S.** (2019). United States parents' perfectionism, parenting styles and perceptions of specialization in youth sport. *Psychology of Sport & Exercise*, 45, 2-10.
- Yıldız, H.** (2007). Sınav Kaygısı, Ana-Baba Tutumları ve Mükemmeliyetçilik Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yıldız, M., Duru, H., & Eldeleklioğlu, J.** (2020). Relationship between parenting styles and multidimensional perfectionism: A meta-analysis study. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 20(4), 16-35.
- Zadeh, M. N., Fallahchai, R., & Fard, M. S.** (2014). Examine the Relationship between Parenting Styles and Parental Perfectionism and Self-efficacy among Students School. *J. Appl. Environ. Biol. Sci.*, 4(2s), 98-101.

EKLER

Ek-1. Etik Kurul Onayı

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
Etik Kurul

Sayı : E-18048029-050.01.04-2022.137548.40 -312

01/03/2022

Konu : Etik Kurul Kararı (Doç .Dr. Fatma
Yeşim CAN)

Sayın Doç. Dr. Fatma Yeşim CAN

Üniversitemiz Etik Kurulunun 28.02.2022 tarihli 2022/3 sayılı toplantısında;“Ergenlik Döneminde Mükemmeliyetçilik ve Özyeterlik Duygusuyla Ebeveynlik Stilleri ve Mükemmeliyetçiliği Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı başvurusu görüşüldü. Yapılan görüşme sonunda: “Ergenlik Döneminde Mükemmeliyetçilik ve Özyeterlik Duygusuyla Ebeveynlik Stilleri ve Mükemmeliyetçiliği Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı başvurunun etik olarak uygun olduğuna katılanların oy birliği ile karar verildi.

Prof. Dr. Fazıl Kerim ATAMER

Etik Kurul Başkanı

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu:
DBA73CD9-2492-4950-BDD8-2203F0E8991B
Adres: Cumhuriyet Mah. İlbahar Sok. No1
Telefon No: 444 5 438
Faks No: 0216 452 87 17
e-Posta: info@gedik.edu.tr
KEP Adresi: gedikuniversitesi@hs01.kep.tr

Belge Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/istanbul-gedik-universitesi-ebys>

Ayrıntılı bilgi için: Eda SARI
Fakülte Sekreter V.
Telefon No: 444 5 438

Ek-2. Anket Formu

1. ANNE BİLGİ FORMU

1. Yaşınız?
( ) 28-35 ( ) 36-43 ( ) 37-50 ( ) 51-58 ( ) 58 ve üzeri
2. Eğitim durumunuz?
( ) Okuryazar değil
( ) İlköğretim
( ) Ortaöğretim
( ) Ön lisans – Lisans
( ) Yüksek lisans – Doktora
3. Medeni durumunuz?
( ) Evli ( ) Bekar
4. Gelir durumunuz?
( ) Düşük gelir ( ) Orta düzeyde gelir ( ) Yüksek gelir
5. Kaç çocuğunuz var?
( ) 1 ( ) 2 ( ) 3 ( ) 4 ve üzeri

2. ÇOCUK BİLGİ FORMU

1. Yaşınız?
( ) 14 ( ) 15 ( ) 16 ( ) 17
2. Sınıfınız?
( ) 10 ( ) 11
3. Cinsiyetiniz?
( ) Kadın ( ) Erkek

3. ÇOK BOYUTLU MÜKEMMELİYETÇİLİK ÖLÇEĞİ

		Katılmıyorum					Katılıyorum					
1.	Bir işin üzerinde çalışırken, kusursuz oluncaya dek rahat edemem.	1	2	3	4	5	6	7				
2.	Çabuk vazgeçtiği için birini eleştirmek bana göre değildir.	7	6	5	4	3	2	1				
3.	Bana yakın kişilerin başarılı olması önemli değildir.	7	6	5	4	3	2	1				
4.	Orta karar bir iş çıkardıkları için arkadaşlarımı nadiren eleştiririm.	7	6	5	4	3	2	1				
5.	Başkalarının benden beklentilerini karşılamata güçlük çekerim.	1	2	3	4	5	6	7				
6.	Temel amaçlarımdan biri yaptığım her şeyde mükemmele ulaşmaktır.	1	2	3	4	5	6	7				
7.	Başkalarının yaptığı her şey kusursuz olmalıdır.	1	2	3	4	5	6	7				
8.	Çalışmalarında asla kusursuzluğu amaçlamam.	7	6	5	4	3	2	1				
9.	Etrafımdakiler benim de hata yapabileceğimi kolayca kabul eder.	7	6	5	4	3	2	1				
10.	Bana yakın birinin elinden gelenin en iyisini yapmaması önemli değildir.	7	6	5	4	3	2	1				
11.	Ne kadar iyi iş çıkartırsam, daha da iyi bir iş çıkarmam beklenir.	1	2	3	4	5	6	7				
12.	Nadiren kusursuz olma ihtiyacı	7	6	5	4	3	2	1				

	hissederim.							
13.	Mükemmel olmayan bir çalışmam etrafımdakiler tarafından kötü bir iş olarak görülür.	1	2	3	4	5	6	7
14.	Elimden geldiğince mükemmel olmaya çaba sarf ederim.	1	2	3	4	5	6	7
15.	Yaptığım her işte mükemmel olmak benim için çok önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7
16.	Benim için önemli olan insanlara yüksek standartlar uygulayım.	1	2	3	4	5	6	7
17.	Her şeyde en iyi olmak isterim.	1	2	3	4	5	6	7
18.	Etrafımdakiler yaptığım her şeyin kusursuz olmasını bekler.	1	2	3	4	5	6	7
19.	Benim için önemli olan insanlara yüksek standartlar uygulamam.	7	6	5	4	3	2	1
20.	Kendimden sadece mükemmeliyet beklerim.	1	2	3	4	5	6	7
21.	Hiç başarılı olmasam bile başkaları benden hoşlanacaktır.	7	6	5	4	3	2	1
22.	Kendilerini geliştirmek için çabalamayan insanlara katlanamam.	1	2	3	4	5	6	7
23.	Yaptığım bir çalışmada bir hata bulmak beni rahatsız eder.	1	2	3	4	5	6	7
24.	Arkadaşlarımdan çok büyük beklentilerim yoktur.	7	6	5	4	3	2	1
		Katılmıyorum						Katılıyorum
25.	Başarı, başkalarını memnun etmek için çok daha çabalamak demektir.	1	2	3	4	5	6	7
26.	Birisinden bir iş yapmasını istersem, onun bu işi mükemmel yapmasını beklerim.	1	2	3	4	5	6	7
27.	Etrafımdakilerin hata yapmasına katlanamam.	1	2	3	4	5	6	7
28.	Amaçlarımı belirlerken mükemmeliyetçiyim.	1	2	3	4	5	6	7
29.	Benim önemseydiğim kişiler beni asla hayal kırıklığına uğratmamalı.	1	2	3	4	5	6	7
30.	Başarısız olsam da başkaları hayal kırıklığına uğramaz.	7	6	5	4	3	2	1
31.	İnsanların benden çok fazla şey beklediğini hissediyorum.	1	2	3	4	5	6	7
32.	Tüm potansiyelimi açığa çıkarmak için çok çalışmam gerekir.	1	2	3	4	5	6	7
33.	Hata yaptığımda, insanlar bunu söylemese bile aslında bana kızarlar.	1	2	3	4	5	6	7
34.	Yaptığım her şeyde birinci olmak zorunda değilim.	7	6	5	4	3	2	1
35.	Ailem benim kusursuz olmamı bekler.	1	2	3	4	5	6	7
36.	Kendim için belirlediğim çok büyük hedeflerim yok.	7	6	5	4	3	2	1

37.	Ebeveynlerim benim her alanda başarılı olmamı pek istemedi.	7	6	5	4	3	2	1
38.	Vasat insanlara da saygı duyarım.	7	6	5	4	3	2	1
39.	İnsanlar benden sadece mükemmeliyet bekler.	1	2	3	4	5	6	7
40.	Kendim için yüksek hedefler koyarım.	1	2	3	4	5	6	7
41.	İnsanlar benden elimden gelenden daha fazlasını bekliyor.	1	2	3	4	5	6	7
42.	Okulda veya işte daima başarılı olmalıyım.	1	2	3	4	5	6	7
43.	Yakın bir arkadaşın elinden gelenin en iyisini yapmaması sorun olmaz.	7	6	5	4	3	2	1
44.	Bir hata yapsam bile etrafımdakiler hala kabiliyetli olduğumu düşünür.	7	6	5	4	3	2	1
45.	İnsanların birinci olmasını nadiren beklerim.	7	6	5	4	3	2	1

4. ERGENLERDE YETKİNLİK BEKLENTİSİ ÖLÇEĞİ

1 – Hiçbir zaman, 2 – Ara sıra, 3 – Bazen, 4 – Sık sık, 5 – Her zaman

	1	2	3	4	5
1. Bir ödevimi yapmakta zorlandığımda öğretmenlerimden yardım alabilirim.					
2. Arkadaşlarım fikirlerimi paylaşmasa bile düşüncelerimi rahatça ifade edebilirim.					
3. Hoş olmayan bir durum olduğunda kendi kendimi tekrar neşelendirebilirim.					
4. Yapacak ilgi çekici şeyler olsa bile ders çalışabilirim.					
5. Çok korktuğum bir durumda yeniden neşelenebilirim.					
6. Başkalarıyla kolayca arkadaş olabilirim.					
7. Sınavlara yeterince çalışabilirim.					
8. Tanımadığım biriyle kolayca arkadaş olabilirim.					
9. Öfkeli olduğumda kendimi kontrol edebilirim.					
10. Bütün ödevlerimi zamanında yapabilirim.					
11. Sınıf arkadaşlarımla uyum içinde çalışabilirim.					
12. Duygularımı (örneğin öfke, stres, neşe vb.) kontrol edebilirim.					
13. Hoşlanmadığım dersleri bile dikkatle dinleyebilirim.					
14. Başkaları hoşlanmadığım bir şey yaptığında bunu onlara söyleyebilirim.					
15. Kendimi kötü hissettiğimde moralimi düzelterek bir şeyler bulabilirim.					
16. Bütün konuları eksiksiz bir biçimde, başarıyla öğrenebilirim.					
17. Bir arkadaş grubuna eğlenceli, komik bir fıkra ya da anı vb. anlatabilirim.					
18. Kendimi iyi hissettiğimi herhangi bir arkadaşıma söyleyebilirim.					
19. Okuldaki başarımla ailemi hoşnut/mutlu edebilirim.					
20. Uzun süreli arkadaşlık kurabilirim.					
21. Korku, kaygı, endişe gibi hoş olmayan düşüncelerimi kontrol edebilirim.					
22. Hazırladığım bütün sınavlarda başarılı olabilirim.					
23. Diğer çocuklar sataşsa bile kavga çıkmasını engelleyebilirim.					
24. Başıma gelme olasılığı yüksek kötü olaylar hakkında kaygılanmamayı başarabilirim.					

5. AİLE HAYATI VE ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUM ÖLÇEĞİ (PARI)

Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği" ile sizlerin çocuk yetiştirme tutumlarımız hakkında bilgi edinmek amaçlanmıştır. Ölçekte bulunan "Çok Uygun Buluyorum", "Oldukça Uygun Buluyorum", "Biraz Uygun Buluyorum", "Hiç Uygun Bulmuyorum" seçeneklerinden size uygun gelen birini işaretlemeniz yeterlidir. Bu ifadelerde doğru veya yanlış ifade yoktur. Araştırma için bütün ifadelerin işaretlenmesi gerekmektedir. Bu nedenle bazı ifadeler benzer dahi olsa boş bırakmamanızı rica ederiz.

	Çok Uygun Buluyorum	Oldukça Uygun Buluyorum	Biraz Uygun Buluyorum	Hiç Uygun Bulmuyorum
1.Çocuk yorucu ve zor işlerden korunmalıdır.				
2.Anne ve babalar, çocuklarını dertlerini anlatmaya teşvik ederler. Fakat bazen çocukların dertlerinin hiç açılmaması gerektiğini anlayamazlar.				
3. Çocuk boşa geçen dakikaların bir daha hiç geri gelmeyeceğini ne kadar çabuk öğrenirse, kendisi için o kadar iyi olur.				
4.Bir anne çocuğunun düş kırıklığına uğramaması için elinden geleni yapmalıdır.				
5.Çocuk ne kadar erken yürümeyi öğrenirse o kadar iyi terbiye edilebilir.				
6.Çocuk yetiştirmek sinir bozucu, yıpratıcı bir iştir.				
7.Çocuğun hayatta öğrenmesi gereken o kadar çok şey vardır ki zamanını boşa geçirmesi affedilmez.				
8.Babalar, biraz daha şefkatli olsalar, anneler çocuklarını daha iyi yönetebilirler.				
9.Çocuk yetiştirmenin kötü taraflarından biri de, anne ya da babanın istediğini yapabilmesi için yeter derecede özgür olmasıdır.				
10.Sıkı kurallarla yetiştirilen çocuklardan en iyi yetişkinler çıkar.				
11. Bir anne çocuğunun mutluluğu için kendi mutluluğunu feda etmesini bilmelidir.				
12.Daima koşuşturan, hareketli bir çocuk büyük bir olasılıkla mutlu bir kişi olacaktır.				
13.Büyükler çocukların şakalarına güler, onlara eğlendirici öyküler anlatırsa, evdeki düzen daha düzgün, daha akıcı olur.				
14.Çocuğun en gizli düşüncelerini kesinlikle bilmek, bir annenin görevidir.				
15.Anne-babalar çocuklarına, sorgusuz sualsiz kendilerine sadık kalmalarını öğretmelidirler.				
16.Bütün genç anneler, bebek bakımından beceriksiz olacaklarından korkarlar.				
17.Eğer bütün gününü çocuklarla geçirmek zorunda kalırsa, hangi anne olursa olsun sonunda çocuklar sinirine dokunur.				
18.Anne ve babalar her zaman çocuklarının kendilerine uymasını beklememeli, biraz da kendileri çocuklarına uymalıdır.				
19.Eğer anneler dileklerinin kabul edileceğini bilselerdi, babaların daha anlayışlı olmalarını dilerlerdi.				
20.Bir çocuğa ne olursa olsun dövüşmekten kaçınması gerektiği öğretilmelidir.				
21.Çocuklar bencil olduklarında, hep bir şeyler istediklerinde				

anneninin tepesinin atması çok normaldir.				
22.Eğer çocuklar ailedeki kuralları uygun bulmuyorlarsa, bunu anne babalarına söylemeleri hoş karşılanmalıdır.				
23.Anneler çoğu zaman çocuklarına bir dakika daha dayanamayacakları duygusuna kapılırlar.				
24.Çocuğu sıkı terbiye ederseniz sonra size teşekkür eder.				
25.Küçük bir çocuk cinsiyet konusundan sakınmalıdır.				
26.Bir annenin çocuğunun hayatı hakkında her şeyi bilmesi hakkıdır. Çünkü çocuğu onun bir parçasıdır.				
27.Uyanık bir anne-baba çocuğunun tüm düşüncelerini öğrenmeye çalışmalıdır.				
28.Çocuklar, anne-babalarının kendileri için neler feda ettiklerini düşünmelidirler.				
29.Eğer çocukların dertlerini söylemelerine izin verilirse bütünü şikayetçi olurlar.				
30.Sert terbiye, sağlam ve iyi karakter geliştirir.				
31.Genç bir kadın henüz gençken yapmak istediği pek çok şey olduğu için, anne olunca kendisini tutuklanmış duygusuna kaptırır.				
32.Anneler çocukları için hemen hemen bütün eğlencelerini feda ederler.				
33.Babalar daha az bencil olsalar kendilerine düşen görevi yaparlardı.				
34.İyi bir anne çocuğunu ufak tefek güçlüklerden korumalıdır.				
35.Bir çocuğa anne ve babasını herkesten üstün görmesi öğretilmelidir.				
36.Çocuk hiçbir zaman ailesinden sır saklamamalıdır.				
37.Çocuklardan sık sık ödün vermelerini, anne-babaya uymalarını istemek doğru değildir.				
38.Çoğu anneler bebeklerine bakarken onu inciteceklerinden korkarlar.				
39.Bir çocuğa başı derde girdiğinde dövüşmek yerine büyüklerine başvurması öğretilmelidir.				
40.Anneler-babalar arasındaki bazı konular hafif bir tartışma ile çözümlenemezler.				
41.Ev bakımında ve idaresinde en kötü şeylerden biri de, kişinin kendi evinde tutuklanmış gibi hissetmesidir.				
42.Hiçbir kadından yeni doğmuş bir bebeğe tek başına bakması beklenmemelidir.				
43.Oğlan ve kız çocuklarının birbirlerini soyunurken görmemeleri gerekir.				
44.Çocukların sorunlarına eğilerseniz, sizi oyalamak için birçok masal uydururlar.				
45.Eğer anne-babalar çocukları ile şakalaşp beraber eğlenirlerse çocuklar onların öğütlerini dinlemeye daha çok yönelirler.				
46.Anneleri kendileri yüzünden zorluk çektiği için çocuklar onlara karşı daha anlayışlı olmalıdırlar.				
47.Bir çocuk eninde sonunda anne-babasınıkinden daha üstün bir akla sahip olamayacağı öğrenir				
48.Eğer bir anne çocuklarını iyi yetiştiremiyorsa belki de bu, babanın evde kendine düşen görevi iyi yapmamasından ileri geliyordur.				
49.Genç bir anne için ilk bebeğin bakımı sırasında yalnız kalmaktan daha kötü bir şey olamaz.				

50. Bir çocuğun diğer bir çocuğa vurması hiçbir şekilde hoşgörü ile karşılanamaz.				
51. Anne-babalar çocuklarını hayatta ilerleyebilmeleri için hep bir şeyler yapmaları ve boşa zaman geçirmemeleri gerektiğini öğretmelidirler.				
52. Akıllı bir kadın yeni bir bebeğin doğumundan önce ve sonra yalnız kalmamak için elinden geleni yapar.				
53. Evde olup bitenleri sadece anne bildiği için ev hayatını onun planlaması lazımdır.				
54. Kendi haklarına sahip olabilmesi için, bazen bir kadının kocasını terslemesi gerekir.				
55. Bütün zamanını çocuklarıyla geçirmek, bir kadına kanadı kopmuş kuş duygusunu verir.				
56. Eğer anne kollarını sıvar, bütün yükü sırtına alırsa, tüm aile rahat eder.				
57. Anne-babalar çocuklarını kendi kendine oluşturdukları güveni sarsabilecek bütün güç işlerden sakınmalıdırlar.				
58. Çocuklar aslında sıkı disiplin içinde mutlu olurlar.				
59. Çocukların toplantılarıyla, kız-erkek arkadaşlıklarıyla ve eğlenceleriyle ilgilenen anne-babalar onların iyi yetişmelerini sağlarlar.				
60. Anne ve babaya sadakat her şeyden önce gelir.				

ÖZGEÇMİŞ

EĞİTİM BİLGİLERİ:

- İstanbul Gedik Üniversitesi - Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı (İstanbul)
- Medipol Üniversitesi - Psikoloji Bölümü, %25 Burslu (İstanbul)
- Ümraniye Lisesi (İstanbul)

MESLEKİ DENEYİMLER:

- Özel İstanbul Terapim Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi – Kurum Psikoloğu
- Özel Atamer Anaokulu- Kurum Psikoloğu
- Mehmet Beyazıd Anadolu Lisesi- Stajyer Rehber Öğretmen
- Bakırköy Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Hastanesi- Stajyer Psikolog
- Erenköy Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Hastanesi- Stajyer Psikolog